

Nieuw systeem van studiefinanciering moet rendement van onderwijs verhogen

PLEIDOOI VOOR KOPPELING TUSSEN BEURZEN EN STUDIEPRESTATIES

De Rotterdamse hoogleraar bestuurskunde prof. dr. R.J. in 't Veld heeft deze week een rapport aangeboden aan minister Deetman over de mogelijke koppeling van studiefinanciering aan studieprestaties. Vrijwel gelijktijdig verscheen ook een bundel werkstukken over studiefinanciering, gemaakt door studenten van In 't Veld. Zij vinden dat de discussies over de voorgestelde koppeling veel te oppervlakkig zijn gebleven en waarschuwen tegen het inbouwen van een 'booby-trap' in het beurzenstelsel.

De eventuele koppeling tussen studiebeurs en studieprestatie is vooral bedoeld om het rendement van het hoger onderwijs te vergroten. Volgens de Rotterdamse bestuurskundigen in spe gaat men echter klakkeloos uit van de veronderstelling dat studenten zich onvoldoende inzetten en dat zij alleen met 'koek en gard' aan het werk te houden zijn. Daardoor blijven andere, misschien belangrijker oorzaken van het rendementprobleem buiten beschouwing. Prestatiebeloning zal bovendien tot gevolg hebben dat studenten nog minder dan nu geneigd zijn kostbare tijd te besteden aan activiteiten buiten de studie, wat een negatief effect heeft op hun 'maatschappelijk bewustzijn'. Ook zullen studenten

uit hogere inkomensgroepen minder onder druk gezet worden dan die uit lagere inkomensgroepen.

Het is niet ondenkbaar dat het invoeren van een dergelijke koppeling ernstig in strijd is met het nastreven van de huidige doelstelling van het stelsel van studiefinanciering. 'Zal er nog wel sprake zijn van een rechtvaardige toedeling van gemeenschapsgelden en zal de toegankelijkheid wel gewaarborgd blijven? Tot nu toe is geen zicht op een systematische afweging.' Volgens de studenten is er op zich niets tegen het aanbrengen van prikkels die tot hogere prestaties kunnen leiden. Maar nieuwe wijzigingen in het stelsel van studiefinanciering moeten uiterst zorgvuldig geschieden: 'Het

modderfiguur dat de overheid sloeg, ligt nog vers in het geheugen'.

De werkstukken van de studenten staan vrijdag 15 september ter discussie op een conferentie aan de Erasmus Universiteit. Vier aspecten van studiefinanciering komen aan de orde: de invoering van een OV-jaarkaart voor beursstudenten, de landelijke steunpunten, het voucher- of knipkaartsysteem en de voorgenomen privatisering van de studieleningen. Over dat laatste aspect krijgt minister Deetman volgende week ook een advies van een commissie Van der Zwan / Leblanc.

Op pagina 3 geven wij in drie artikelen de voornaamste conclusies weer van de Rotterdamse studie.

Informatie- en opinieblad van de
Rijksuniversiteit Limburg.
Redactie-adres: Postbus 616,
6200 MD Maastricht. Tel. 043-887174

Tiende jaargang, nummer 3, 14 september 1989

Inhoud

Pagina 5

Van Boven

Behalve hoogleraar internationaal recht te Maastricht is prof. Theo van Boven ook vice-voorzitter van de VN-subcommissie voor de Rechten van de Mens, die zetelt in Genève. Na een roerige zitting, waarop China voor diplomatieke begrippen hard is aangepakt, vertelt Van Boven over de invloed van de subcommissie.

Pagina 7

Hoogleraar vrouwenstudies

De faculteiten moeten van de universiteitsraad tenminste één formatieplaats voor vrouwenstudies reserveren. Bij economie wil dat nog niet vlotten, maar aan de andere faculteiten krijgt onderwijs en onderzoek vrouwenstudies steeds meer een eigen gezicht. De betrokken medewerkers streven in de eerste plaats naar stevige integratie in hun faculteit. Een eigen hoogleraar of universitair hoofddocent zou daarbij geen overbodige luxe zijn, vinden ze.

Pagina 13

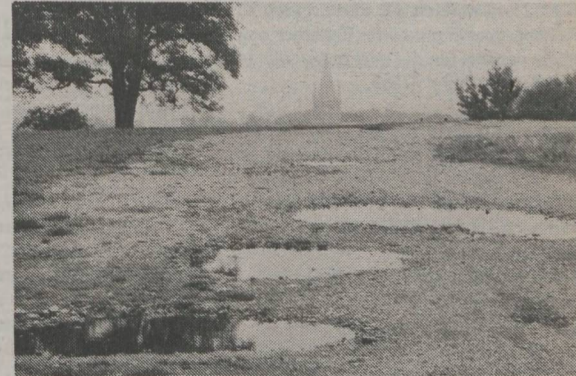
Koempels en kanker

Het is nog maar de vraag welke risico's de gezondheid loopt van werknemers die met gevaarlijke stoffen in contact komen. De Limburgse koempels hoeven in ieder geval niet bang te zijn dat ze een meer dan gemiddelde kans lopen om maagkanker te krijgen. Die geruststellende conclusie trekt arbeidsepidemioloog Gerard Swaen in zijn dissertatie, waarop hij deze week promoveert. Met hem een gesprek over de actualiteit en de kredietwaardigheid van epidemiologisch onderzoek.

Pagina 20

De berg

De therapeutische waarde van de Sint-Pietersberg wordt schromelijk onderschat. Generaties Maastrichtenaren hebben er hun onschuld verloren. Maar de politiek heeft de boodschap eindelijk begrepen. In de hitte van de verkiezingsstrijd koos het CDA het luchtruim boven de berg om de kiezers te verleiden.

Amnesty International meldt zeven moorden aan Universiteit van El Salvador

Amnesty International heeft de subcommissie voor de Rechten van de Mens in Genève een rapport overhandigd waarin melding gemaakt wordt van de moord op zeven studenten en docenten van de Universiteit van El Salvador (UES). De toedracht van de moorden, die eind vorig en begin dit jaar gepleegd zijn, doet volgens Amnesty vermoeden dat zij het werk zijn van het Salvadoraanse leger of van daaraan gelieerde doodseskaders. De RL heeft vorig jaar een samenwerkingsovereenkomst met de UES gesloten om bij te dragen aan de wederopbouw van de instelling, die sinds het begin van de burgeroorlog in 1980 door de diverse militaire regimes als een haard van agitatie. Na een jarenlange sluiting mocht de UES in 1986 weer beginnen met onderwijs, maar het leger bleef de studenten en docenten bedreigen. De zeven vermoorde studenten en medewerkers behoorden bijna allen tot de vakbonden voor medewerkers ASTUES en ADUES of de studentenvakbond ANDES. Zo werd op 14 november vorig jaar Jorge Alberto Martinez Gonzalez, die als bewaker bij de universiteit werkte, na diverse schriftelijke bedreigingen doodgeschoten, vermoedelijk omdat hij secretaris was van de universitaire ASTUES-afdeling. Een dag later werden vier studenten, die protesteerden te-

gen de moord op Martinez, gearresteerd en gemarteld. Andere studenten, die dezelfde avond een persconferentie gaven over de arrestaties, werden door soldaten beschoten.

Op 16 december werd professor Rosa Imelda Gonzalez Medrano, decaan van de juridische faculteit aan de vestiging van de UES in Santa Ana, doodgeschoten toen zij terugkeerde van een demonstratie in San Salvador, die was georganiseerd om meer middelen te vragen voor het universitaire onderwijs.

Het voorlopig laatste slachtoffer in de reeks was Maria Cristina Gomez, wier stoffelijk overschot op 5 april werd gevonden, een uur nadat zij door drie gewapende mannen in burgerkleding was meegenomen. Zij was lid van Nationale Coördinatiecommissie voor Salvadoraanse vrouwen CONMUS.

Amnesty maakt verder melding van regelmatige aanvallen en bomaanslagen op de campus van de universiteit. Binnendringende soldaten intimideren studenten en beschuldigen hen van guerrilla-activiteiten. Geregeld worden studenten gearresteerd, gefolterd en met de dood bedreigd. De vice-rector van de UES, Herberth Wilfredo Barillas, is na diverse bedreigingen en arrestaties uitgeweken naar Mexico.

Volgens meer recente berichten, die bij

het Buro Buitenland van de RL zijn binnengekomen, duurt de onrust op de campus van de UES onverminderd voort. Er zijn nog drie nieuwe schietpartijen gemeld, maar daarbij zouden geen dodelijke slachtoffers zijn gevallen.

De samenwerking tussen Maastricht en de UES begint ondanks de slechte berichten over de politieke toestand steeds vastere vormen aan te nemen. Het ministerie van Buitenlandse Zaken heeft een bedrag van acht ton toegewezen voor de oprichting van een Skillslab naar Maastricht's model en een GVO-project. Met dat geld worden materialen bekostigd en de training van Salvadoraans personeel door Nederlandse experts. Verder heeft het Nederlandse ministerie van Ontwikkelingssamenwerking de UES een bedrag toegekend van ruim 1 miljoen gulden voor het opknappen van enkele gebouwen. Aan de RL is gevraagd de uitvoering van dat project en het budget te bewaken.

Tenslotte heeft de NOVIB laten weten dat zij enige tienduizenden gulden wil schenken voor het oprichten van een centrum van rechtsbijstand. Het rechtshulpplan is vorig jaar tijdens de rondreis van de RL-delegatie door prof. Theo van Boven gelanceerd.

Jacques Herraets

Voor studieleningen tegen lager percentage

Overheid moet onderwijsbank oprichten

De overheid moet een Onderwijsbank oprichten die de rentedragende leningen aan beursstudenten gaat verstrekken. De bank trekt geld aan op de kapitaalmarkt, om dat in feite te investeren in 'human capital'. De aandelen van de Onderwijsbank moeten in handen zijn van de overheid.

Volgens een groep Rotterdamse studenten bestuurskunde is dat de beste manier om tot privatisering van de studieleningen te komen. De nieuw op te richten Onderwijsbank zou een nauwe relatie moeten hebben met de Informatiseringsbank te Groningen, waar de basisbeurs wordt uitbetaald. Het moet echter een zelfstandige organisatie zijn.

Elke student die een volledige of gedeeltelijke basisbeurs ontvangt heeft recht op een lening van de Onderwijsbank - ongeacht het salaris van de ouders of partner. Het maximumbedrag dat een student zou mogen lenen is 437 gulden per maand, wat gelijk is aan de rentedragende lening en de aanvullende beurs in de huidige situatie. Het moet mogelijk zijn om ieder half jaar de hoogte van de lening te wijzigen of deze stop te zetten. Studenten voor wie de inschrijvingsduur verstreken is - en die dus geen basisbeurs meer ontvangen - krijgen de mogelijkheid om nog gedurende twee jaar een maandelijks bedrag van 1.042 gulden te lenen. Het aflossen van de studieschuld begint na afloop van een 'rustperiode' van twee jaar na beëindiging van de studie. De aflostermijn moet 25 jaar zijn, tien jaar langer dus dan in de huidige situatie. De rente wordt berekend vanaf het moment dat de student een lening

aangaat. Het rentepercentage moet lager zijn dan wanneer iemand bij de 'gewone banken' leent.

In dit model wordt echter het zogeheten sociaal risico - een deel van de uitstaande leningen wordt niet afgelost wegens onvoldoende draagkracht van de debiteur - door de studenten gedragen. Datzelfde geldt voor het normale debiteuren- en overlijdensrisico, evenals voor de apparaatkosten van de Onderwijsbank. Dit betekent dat op de rente een risico-opslag wordt gelegd. Om deze opslag binnen de perken te houden was een langere aflosterperiode nodig. Het totaal door de student te betalen rente komt dan op ongeveer 9 procent: daarvan is 6,5 procent normale marktrente, 1,65 procent sociaal risico en 1 procent personeelskosten. Dit is minder dan de kosten van een persoonlijke lening bij een particuliere bank.

Volgens de Rotterdammers is het de oprichting van de Onderwijsbank niet te vermijden dat er zes jaar lang twee stelsels naast elkaar bestaan. De studenten die onder het huidige stelsel vielen toen zij aan hun studie begonnen, moeten daar aanspraak op kunnen blijven maken. 'Op puur economische gronden' hadden de opstellers van het model liever een andere oplossing gekozen, na-

melijk die van een 'joint venture' van overheid en student. Deze zou er op neerkomen dat de overheid aan de student 'kapitaal' verschaft, in ruil waarvoor hij de rest van zijn leven een zogenaamde onderwijsbelasting gaat betalen. Het percentage van het inkomen dat als onderwijsbelasting moet worden afgedragen, wordt zo gekozen dat de overheid quitte speelt. 'Geluksvogels betalen dan uiteindelijk meer dan de constante waarde van de originele kapitaalverstrekking, en compenseren zo de tegenvallende belastingopbrengsten van de pechvogels.'

Verwacht wordt echter dat de gedachte van een joint venture politiek onhaalbaar zal blijken te zijn. Levenslang een extra percentage belasting betalen boven de al bestaande belastingdruk zal velen niet aanspreken. De Rotterdammers hebben daarom gekozen voor gangbare idee van een basisbeurs en geprivatiseerde studieleningen. Op korte termijn - waarschijnlijk volgende week - zal een door minister Deetman officieel ingestelde commissie ook een advies uitbrengen over de wijze waarop studieleningen geprivatiseerd kunnen worden.

Jos Dohmen/HOP

Kosten van studiefinanciering zullen stijgen

'Knipkaartsysteem' is financieel onhaalbaar

De invoering van een vouchersysteem - of onderwijs-knipkaart - is uit financieel oogpunt onhaalbaar. Niet alleen zijn hoge kosten verbonden aan de invoering zelf, ook zullen de kosten voor studiefinanciering sterk stijgen.

De politieke gedachtenwisseling over de invoering van een vouchersysteem is - mede door de val van het kabinet-Lubbers 2 - wat op de achtergrond geraakt. Maar vergeten is men het idee nog lang niet. De meeste politieke partijen willen dat het nieuwe kabinet snel een uitvoerige nota over de mogelijkheden van zo'n systeem uitbrengt.

Nog maar enkele maanden geleden heeft het voorstel voor een knipkaart voor onderwijs al tot heftige reacties geleid - zowel pro als contra. Studentenbestuurskunde van de Erasmus Universiteit hebben alle argumenten naast elkaar gelegd en komen tot de conclusie dat het idee voorlopig maar even vergeten moet worden. Dit alleen al, omdat van elke systeemverandering in Nederland 'budgettaire neutraliteit' wordt verlangd.

Een vouchersysteem heeft een aantal aantrekkelijke voordelen. Iedere Nederlander krijgt bij het bereiken van een bepaalde leeftijd een gelijke hoeveelheid vouchers die op een zelf te kiezen moment ingevuld kunnen worden voor eveneens zelf te kiezen onderwijs-eenheden. Het recht op onderwijs wordt daarmee uitgebreid naar een grotere doelgroep, wat recht doet aan een fundamentele doelstelling van het onderwijs-

systeem: maximale toegankelijkheid. Bovendien leidt het vouchersysteem tot een grotere afstemming van het onderwijs op de maatschappelijke en individuele behoeften.

Onderwijs kan gevolgd worden op de tijd en plaats die men zelf kiest. Ook het studietempo kan door iedereen zelf bepaald worden. Het is mogelijk om een uniek vakkenpakket samen te stellen naar eigen inzicht en voorkeur. Maar daarmee doemen ook meteen de problemen op. De onderwijsinstellingen zijn niet berekend op een dergelijke flexibiliteit en er zullen capaciteitsproblemen optreden. Het is zelfs de vraag hoe groot de keuzevrijheid in de praktijk kan zijn: om te voorkomen dat de uiteindelijke keuze natte vingerwerk wordt, moet de vrijheid beperkt worden door 'afstudeerprofielen' te bepalen. Ook zal de overheid regulerend moeten blijven optreden om concurrentie tussen onderwijsinstellingen te beteugelen en om geldverspilling tegen te gaan.

Een belangrijker bezwaar ligt in de enorme problemen die de in- en uitvoering van een vouchersysteem met zich meebrengt. Het aantal informatiestromen maakt de zaak complex: toekennen van het leerrecht, consumptie van onder-

wijs, aanbidding van onderwijs, bekostiging van de instellingen, studiefinanciering en controle van de juistheid van gegevens. Het stelsel van studiefinanciering moet ingrijpend gewijzigd worden, omdat de doelgroep ervan verbreed wordt, het onderscheid tussen fulltime en parttime studeren niet meer relevant is en omdat het ouderlijk inkomen niet meer bepalend mag zijn voor de samenstelling van de beurs. 'Gezien het feit dat de Wet Studiefinanciering kortgeleden gewijzigd is en geleid heeft tot grote maatschappelijke onrust en daaraan gekoppelde uitvoeringslast, is het ongewenst de wet opnieuw zo fundamenteel te wijzigen,' zo luidt dan ook de conclusie. Het budgettair neutraal invoeren van een vouchersysteem mag men al helemaal vergeten, want de extra kosten zijn enorm. Dat geldt niet alleen voor de kosten van ontwikkeling en invoering ervan. Vanwege de uitbreiding van de doelgroep zullen ook de kosten voor studiefinanciering stijgen en er zal financieel verlies optreden omdat ouderlijke bijdragen en studiekostenvergoedingen van werkgevers wegvallen.

Jos Dohmen/HOP

Euthanasie, volksbedrog en demagogie

Het blijkt soms moeilijk om overtuiging en fanatisme uit elkaar te houden. Het democratisch orgasme, dat zich rondom de Tweede Kamerverkiezingen eens in de vier jaar of zoveel minder als onnozel wantrouwen het van politieke onoprechtheid wint voor onze verbaasde ogen ontrolt, roept zelfs bij de meest sinistere conglomeraties van landgenoten grote emoties op. De media verlustigen zich onbeschaamd in het verspreiden van leugens en platitudes: de krant geneert zich in deze dagen niet als onderkant, de buis niet als onderbuik van onze samenleving.

Zo konden wij op de ochtend van 5 september jongstleden niet goed worden als wij aan het ontbijt de Lokale Leugenaar opsloegen, die op de voorpagina een advertentie vertoonde met de oproep: 'Kies morgen tegen euthanasie'.

Dokters worden als kille ondeskundige killers afgeschilderd, die hun foute diagnose onherroepelijk laten volgen door het opzettelijk doden van patiënten. Nederland is het Sodoma en Gomorra; euthanasie wordt door de regeringen van alle beschaaft landen buiten Nederland afgewezen en veroordeeld als in strijd met de Rechten van de Mens en door alle artsorganisaties buiten Nederland afgewezen en veroordeeld als in strijd met het wezen van de geneeskunst.

Aan het woord is het Nederlandse Artsen Verbond, dat ook nog met de opmonterende mededeling komt, dat "krachtens het advies van de Gezondheidsraad ... de behandeling van pijn bij kanker in 54% van de gevallen ondeskundig en ontoereikend" is en niettemin de vraag naar euthanasie overbodig noemt als er maar een goede stervensbegeleiding is en deskundige behandeling van pijn en andere symptomen in de laatste levensfase.

Een overtuiging zij iedereen gegund, maar men moet er wel op correcte manier voor uitkomen. Hier wordt volksbedrog gepleegd. Halve waarheden worden in combinatie schandelijke leugens. En de maatschappelijke realiteit wordt op grote schaal geweld aangedaan. Dagelijks sterven mensen in alle sereniteit een waardige dood ter afsluiting van een leven, dat zij willens en wetens niet meer willen leven. Artsen die voor hun geweten niet anders kunnen dan daaraan meewerken zijn bereid hun handelen ook op dit punt te laten toetsen, zeker als zij daarmee uit de sfeer van de criminaliteit komen, waarin zich euthanasie thans nog onmiskenbaar bevindt. Maar belangrijker nog is, dat u en ik, als wij in een situatie zijn beland, die wij niet aanvaardbaar meer vinden niet door het Nederlands Artsen Verbond en de EO en het GPV en de SGP en het CDA en al die andere kleffe wereldverbeteraars verplicht worden om door te leven.

Wat ik van fanatieke volksmenners als deze moeilijk kan verteren is, dat men anderen hun overtuiging niet gunt.

Frans van Wijmen

Steunpunten missen vertrouwen

Bij elk steunpunt studiefinanciering moet minstens een persoon bevoegd zijn om bij probleemgevallen een echte beslissing te nemen. Dat is de enige manier om de kwaliteit van de dienstverlening aan beursstudenten te verbeteren. In hun tweejarig bestaan hebben de steunpunten studiefinanciering bewezen dat zij in een behoefte voorzien. Zij verschaffen informatie, helpen bij het aanvragen van studiefinanciering en bij het opstellen van bezwaarschriften en beroepsprocedures. Volgens Rotterdamse onderzoekers is de kwaliteit van deze dienstverlening nog onvoldoende. Een al vaker gesignaleerd probleem is de grote drukte op de steunpunten, waardoor de balie en de telefoon voorrang krijgen boven andere taken. Een misschien wel groter probleem is het gebrek aan wederzijds vertrouwen tussen de steunpunten - die onder de verantwoordelijkheid vallen van de universiteiten en hogescholen - en de Informatiseringsbank te Groningen, die de wet studiefinanciering moet uitvoeren. De Informatiseringsbank vindt dat de steunpunten vaak te onafhankelijk optreden en dat ze soms lastig zijn. Op hun beurt wijzen de steunpunten op het starheid van het systeem en op de amb-

telijke en vaak moeilijke taal op formulieren van de Informatiseringsbank. Bovendien heerst het gevoel dat niet echt gewerkt kan worden aan serieuze problemen. Het grootste probleem in de relatie tussen student en uitvoeringsorganisatie is dat studenten niet praten met degenen die beslissingen moeten nemen, aldus de Rotterdammers. Op hun beurt komen ambtenaren slechts in aanraking met standaardformulieren en bezwaarschriften. Die gespannen verhouding kan verbeterd worden door de Informatiseringsbank en de studenten dichter bij elkaar te brengen.

De beschikkingsbevoegdheid van de Informatiseringsbank moet daarom in probleemgevallen worden gedecentraliseerd. Bijvoorbeeld via de verplichting dat bij elk steunpunt minimaal een persoon met een beschikkingsbevoegdheid wordt gedetacheerd. Voor de studenten biedt dat als voordeel dat zij zo spoedig mogelijk zekerheid krijgen omtrent hun financiële situatie, wat mogelijk spanningen voorkomt die de studieprestatie negatief beïnvloeden.

Jos Dohmen/HOP

Nieuwe regeling voor promoties ingevoerd

Vanaf 1 september 1989 mag een promotiedatum pas vastgesteld worden nadat het proefschrift goedgekeurd is. Dat is de belangrijkste wijziging in het nieuwe promotiereglement dat het College van Dekanen op 29 juni vaststelde en dat vanaf 1 september in werking getreden is. Het is de bedoeling dat er na goedkeuring binnen vier maanden gepromoveerd kan worden.

Tot nu toe was het gebruik dat een promovendus, ruime tijd voordat het proefschrift voltooid was, al een promotiedatum reserveerde. Dat was noodzakelijk omdat er door het grote aantal promoties wachttijden van meer dan één jaar ontstonden. Het gevolg was dat de beoordelingscommissie daardoor nog al eens onder druk kwam te staan om een proefschrift nog voor een reeds vastgestelde datum te beoordelen.

Door de nieuwe regeling zal het proefschrift eerst door de beoordelingscommissie goedgekeurd moeten worden alvorens een promotiedatum vastgesteld kan worden. Het College hoopt tevens de periode tussen het voltooien van het proefschrift en de promotie te verkorten. Het is namelijk de bedoeling dat de promotie ongeveer vier maanden na goedkeuring van het proefschrift plaatsvindt.

Voor aanstaande promovendi die nog voor 1 maart 1990 een promotie gepland hebben geldt deze regeling niet. Voor promovendi die na 1 maart 1990 een promotiedatum gereserveerd hebben komt er een overgangsmaatregel. Waarschijnlijk zal hun gereserveerde datum gehandhaafd blijven. Hun proefschrift moet dan wel vier maanden voor die

datum goedgekeurd zijn door de beoordelingscommissie. Het is mogelijk dat wanneer hun proefschrift eerder af is er op snellere termijn gepromoveerd kan worden.

Volgens het College van Dekanen is het, ondanks het grote aantal promoties, in de toekomst mogelijk om elke promovendus binnen vier maanden na goedkeuring van het proefschrift te laten promoveren. Het aantal tijdstippen waarop gepromoveerd kan worden zal daartoe uitgebreid worden. Naast de vrijdagmiddag zullen er ook op donderdagmiddag, en al vanaf twaalf uur, promoties plaatsvinden.

In hetzelfde schrijven drukt het College van Dekanen de hoogleraren van de instelling nog op het hart dat 'een promotie een plechtigheid is met een officieel karakter. En bij een dergelijke plechtigheid past een waardig optreden en gepaste toon. Het College verzoekt de hoogleraren daarom bij een promotie speciale aandacht te besteden aan hun kleding en bij de keuze daarvan ook na te gaan of het deel daarvan, dat zichtbaar is onder de toga, daarmee ook een passend geheel vormt.'

Marc Bonten

Cursus loopbaanplanning voor vrouwelijke studenten

Vanaf eind oktober kunnen RL-studentes gericht aan hun toekomst leren werken. Aan vier faculteiten start dan een cursus loopbaanplanning. De cursus is gericht op vrouwelijke studenten in de eindfase van hun studie. Voor de medische faculteit gaat het om studentes die met het tweede jaar van hun co-schappen bezig zijn. Alleen bij onvoldoende aanmelding wordt de inschrijving alsnog geopend voor alle studentes. De cursus bestaat uit vier bijeenkomsten van vier uur. Het gaat om een facultatieve activiteit, waarvoor de studentes ongeveer veertig gulden moeten betalen. Voor die prijs ontvangen ze ook cursusboek en literatuurklapper.

Volgens cursusleider Tertia Geverink moeten studentes zich méér op hun beroep oriënteren: "Vrouwen zijn veel te weinig gericht op de arbeidsmarkt. Ze laten hun beroepspectief bijvoorbeeld vaak al te zeer afhangen van hun partner."

In de cursus loopbaanplanning moeten de studentes allereerst inzicht krijgen in hun eigen wensen en prioriteiten, bijvoorbeeld over de afstemming tussen werk en privé-leven. Ze leren hun persoonlijke kwaliteiten en vaardigheden kennen en oefenen in het maken van een

werkplanning. In het tweede deel van de cursus staat de oriëntatie op de arbeidsmarkt centraal. Dit onderdeel is méér op de eigen faculteit toegespitst. De cursisten analyseren vacatures voor hun vakgebied en gaan bijvoorbeeld praten met vrouwen die al verder in hun loopbaan zijn. Daarnaast wordt er gediscussieerd over bevorderende en belemmerende factoren voor vrouwen op de arbeidsmarkt.

Het initiatief voor de cursus loopbaanplanning is afkomstig van de vrouwenemancipatiecommissie (VEC). De cursus wordt voor de helft betaald door het college van bestuur en voor de helft gesubsidieerd door het ministerie van O&W. Aan die subsidie is als voorwaarde verbonden dat de universiteit de cursus na de experimentele fase van tien maanden in eigen beheer voortzet. Geveerink werkt daarom aan het samenstellen van een 'kant en klaar' cursuspakket, dat straks in z'n geheel kan worden overgedragen aan facultaire medewerkers. Die zullen waarschijnlijk ook al aan de cursussen in de experimentele fase meewerken, "maar dan moeten daar wel onderwijsuren tegenover staan".

Emely Nobis

Instituut voor de Journalistiek wil academici scholen

Het Instituut (vroeger: School) voor de Journalistiek te Utrecht start in december met een post-hbo cursus 'journalistiek voor academici'. Het instituut heeft zich steeds fel gekant tegen plannen van verschillende universiteiten om postdoctorale cursussen in de journalistiek op te zetten.

Het komt steeds vaker voor dat academici uit verschillende disciplines een trekking of een bijbaantje in de journalistiek krijgen. Verschillende universiteiten hebben dat als een gat in de markt gezien, waar zij wel op in wilden springen met praktijkgerichte cursussen voor afgestudeerden. De Rijksuniversiteit Groningen heeft daarvoor de meest gevorderde plannen gekoesterd. Uitkringen van het hoger beroepsonderwijs, en later ook door minister Deetman, is tegen deze plannen geprotesteerd en sindsdien is er ook niets meer van vernomen. In het hbo is er onder meer op gewezen

dat er eerder teveel dan te weinig journalistenopleidingen in Nederland zijn en dat bovendien dergelijke praktijkgerichte cursussen niet aan een universiteit thuishoren.

Het Instituut voor de Journalistiek van de Hogeschool Midden Nederland gaat daarom zelf zo'n cursus starten. De opleiding beslaat anderhalve dag per week over een periode van zeven maanden. Op het programma staan onder meer de vakken journalistieke vaardigheid, taalbeheersing en kennis van het beroep. Slechts 15 deelnemers kunnen worden toegelaten tot de cursus, zodat selectie nodig wordt. Men geeft de voorkeur aan academici die al het beroep van journalist uitoefenen en die door hun hoofdredacteur worden gestuurd. Het ministerie van onderwijs verleent een startsubsidie aan de opleiding. De deelnemers moeten desondanks een bijdrage van drieduizend gulden betalen. (HOP/jd)

Network viert tiende verjaardag

De wereldgezondheidsorganisatie WHO zal volgende week de Maastrichtse medische faculteit de status geven van Collaborating centre for health manpower development. De faculteit beschouwt deze eretitel als een erkenning voor haar inspanningen voor het wereldwijde verband van medische- en gezondheidszorgfaculteiten, bekend onder de naam Network. Voluit gaat het hier om het Network of community-oriented educational institutions for health sciences, waarvan het secretariaat door deze universiteit wordt gevoerd. Het Network, dat dit jaar tien jaar bestaat, richt zich vooral op de promotie van eerstelijns gezondheidszorg, aangepast aan de be-

hoften van de lokale bevolking. Essentieel daarin is de onderwijsmethode van het probleemgestuurd leren. Bij het Network zijn op dit moment 133 faculteiten aangesloten. Vooral in de derde wereld is de aanhang aanzienlijk, maar ook in de Verenigde Staten neemt de belangstelling toe. In Nederland is de Maastrichtse medische faculteit de enige die zich met het Network bemoeit. Het tienjarig bestaan wordt gevierd tijdens een ledenvergadering en een conferentie in Rolduc (Kerkrade) van 17 tot en met 22 september.

Wammes Bos

à point

In geen land ter wereld is de burgercultuur zo verstikkend als in Zwitserland. Zelfs Duitsland kan daar niet aan tippen. Waar ter wereld adverteren restaurants zichzelf met hun gutbürgerliche Küche? Ze wensen je daar ook bij het begin van iedere maaltijd een goede eetlust toe. Wat denken ze dan dat ik aan tafel kom doen? Het ergste van dit gebruik is het tirannieke karakter. Ze wachten daar echt op je antwoord, en je kunt je daar niet aan onttrekken. Dat dient volgens de heersende burgermoraal minimaal uit een dankwoord te bestaan. De Nederlandse variant van deze beleefdheidsfrase is zo mogelijk nog zinlozer. Immers, als je het echt nodig hebt om een smakelijke maaltijd toegewenst te krijgen, dan deugt het voedsel niet. En als het voedsel van goede kwaliteit is, dan is de wens overbodig. Uit de algemene verbreidheid, met name in restaurants, van de zorg of het eten wel gesmaakt heeft die blijkt uit de na iedere gang herhaalde vraag of het gesmaakt heeft, blijkt een grote twijfel aan de prestaties van de keukenbrigade.

Trouwens, hebt u wel eens de moed gehad om ontkennend op die vraag te antwoorden? Moet u toch eens doen. In de meeste gevallen is totale ontreding het resultaat. Het alternatief dat ik een tijdlang geprobeerd heb, eerst informeren of ze wel serieus in het antwoord geïnteresseerd zijn, is geen vergeterij. Immers, het bedienend personeel voelt zich dan toch verplicht om zijn gezicht te redden door daar bevestigend op te antwoorden. Vragen of de eigenaar of kok kan worden langgestuurd? Niet doen. In negen van de tien gevallen loopt dat uit op een welles-nietesgesprek. Het beste is om - tenzij er van een aperte en voor de rechtbank te bewijzen wanprestatie sprake is - de rekening te betalen en nooit meer terug te keren. Onthoud intussen de restaurants waar u het wel goed trof, en ga daar vaak terug. Mijn beste ervaring van de laatste tijd is met brasserie ... in Den Haag. Voor 29,50 krijgt u een drie-gangenmenu dat u laat kiezen uit vindingrijke, uitstekende bereide, kunstig opgemaakte en royaal geproportioneerde gerechten. Wat daar gebeurde bij mijn laatste bezoek, is helaas een uitzondering. De haas kwam zeggen dat het lamsvlees dat besteld was, taai was, zodat mijn tafelgenoot iets anders kon uitzoeken. Een supplement van de verukkelijke in aardnotenolie gebakken aardappels stond niet op de rekening. De huiswijn is lekker en evenals alle andere wijnen heel redelijk geprijsd.

Maar soms moet je een foutje door de vingers zien. Lang geleden at ik eens bij Sauter in Den Haag. Aan de muur een echte David Teniers, aan de huurtafels echte ambassadeurs, en voortreffelijk voedsel en wijn. Alles perfect. De enige wanklank was dat de bonbons bij de koffie lagen te smelten. Welnu, daar heb ik een briefje over geschreven. Ik vond dat je moet helpen om zoets volmaakt in stand te houden.

© August Magirus

Universiteiten mogen samen snelste computer kopen

Minister Deetman heeft besloten jaarlijks tien miljoen gulden beschikbaar te stellen voor de financiering van een nieuwe supercomputer voor de gezamenlijke universiteiten. De plannen voor deze faciliteit zijn ontwikkeld door de Stichting SURF, de samenwerkingsorganisatie voor computerdienstverlening in hoger onderwijs en onderzoek.

De nieuwe supercomputer zal in 1990 de Cyber 205 moeten vervangen, die beheerd wordt door het academisch reken centrum SARA in Amsterdam. De machine zal de snelste zijn in Nederland. Voor de uitvoering van het SURF-initiatief zal een nationaal instituut voor 'Computational sciences' worden opgericht, dat beheerd wordt door de Nederlandse organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO). Aan investeringen en exploitatie zal de supercomputer per jaar 12,5 miljoen gulden kosten. NWO moet daarvan 2,5 miljoen voor zijn rekening nemen.

De tien miljoen die de minister beschikbaar stelt komen uit een speciaal fonds: het Centraal Computer Artikel. Dit fonds van circa 45 miljoen gulden per jaar was bestemd voor de aanschaf van computerrapparatuur en programmatuur door de universiteiten.

Het restant van het fonds zal vanaf volgende jaar over de universiteiten worden verdeeld. Zij hoeven dan niet meer om toestemming van de minister te vragen als zij eruit willen putten. De universiteiten hebben deze gedeeltelijke decentralisatie van het Centraal Computer Artikel zelf bepleit.

Doordat de minister zelf tien miljoen uit

het fonds reserveert, kan de aanschaf van de supercomputer niet meer in gevaar komen. Dat heeft aanvankelijk wel gedreigd, omdat de universiteiten van Tilburg, Maastricht en Rotterdam er weinig voor voelden mee te betalen. Rector magnificus Rinnooy Kan van de Erasmus Universiteit verdedigde die houding afgelopen maandag nog met de stelling dat de machine 'voor Nederland zo'n twee keer te groot is en dat hij in Rotterdam in ieder geval door niemand gebruikt zal worden.'

Volgens een woordvoerder van de Stichting SURF is de supercomputer beslist niet te groot. Hij wees op de toenemende belangstelling in de onderzoeksweld voor het gebruik van deze apparatuur. 'Ik ben ervan overtuigd dat de behoefte aan een supercomputer ook in Rotterdam zal groeien,' aldus de woordvoerder.

Ook wees hij erop dat de universiteiten van Tilburg, Maastricht en Rotterdam - al hebben ze geen technische of bèta faculteiten - toch het belang van een supercomputerfaciliteit voor onderwijs en onderzoek hebben onderschreven.

Jos Dohmen/HOP

Van Boven waarschuwt tegen politiek misbruik van VN-subcommissie voor de Rechten van de Mens

"DE REACTIE VAN CHINA LAAT ZIEN DAT WE AU SERIEUX GENOMEN WORDEN"

De Franse krant *Le Monde* vreesde begin augustus dat er van het zojuist gekozen presidium van de VN-subcommissie voor de Rechten van de Mens weinig goeds te verwachten viel. De eerste daad tijdens de jaarlijkse sessie in Genève was de samenstelling van een nieuw presidium en daarin waren enkele lieden van bedenkelijke herkomst gekozen. De voorzitter was een Ethiopiër en verder waren een Roemeen en een Cubaan tot ondervoorzitter benoemd. Gelukkig was er nog een derde ondervoorzitter gekozen die als "tegenfig" kon fungeren: de Nederlander Theo van Boven, die een grote reputatie van onkreukbaarheid geniet, aldus *Le Monde*. Als eerste bewijs van partijdigheid van de voorzitter haalde *Le Monde* het geval aan van een rapport over grove schendingen van de mensenrechten in Ethiopië, dat door hem van de agenda zou zijn afgevoerd, omdat er teveel negatiefs over zijn land in zou staan.

"Ik ben niet zo gelukkig met die berichten in *Le Monde*", zegt van Boven, terug in Maastricht. "Ten eerste lijkt het erop dat je de 'good guy' bent tussen allemaal 'bad guys' bent. Dat werkt niet zo prettig. Ten tweede vind ik dat de Ethiopische voorzitter het uitstekend heeft gedaan. Er is geen begin van bewijs voor de stelling dat hij het rapport over zijn land onder de tafel heeft gewerkt; die zaak lag heel anders. Ook van de overige leden van het bureau heb ik niet de indruk gekregen dat zij er zaten om hun land te verdedigen. Voor de buitenwacht doet een dergelijk presidium natuurlijk vreemd aan, maar het ging zeker niet slechter dan anders. Je ziet vaker bij vertegenwoordigers van bedenkelijke landen dat zij juist extra hun best doen om objectief te blijven. Dat is niet altijd in hun eigen belang, want meestal zijn het ambtenaren of diplomaten, die het risico lopen hun baan te verliezen als ze te ver afwijken van de standpunten van hun regering".

Verdwijning

Een sprekend (nu zwijgend) voorbeeld is de Roemeense rapporteur voor jeugdzaken bij de subcommissie Dumitru Mazilu, van wie in Genève al meer dan een jaar geen teken van leven meer ont-

vangen was, nadat zijn standpunten het misnoegen gewekt hadden van het 'Genie van de Karpaten'. Deze zomer wist Mazilu in het geheim een boodschap naar Genève te sturen, waarin hij meldde dat in zijn land "de waanzin aan de macht was". Vervolgens kwam de Roemeense delegatie met een verklaring: Mazilu was ziek en beschikte niet meer over de nodige intellectuele vermogens om tot een objectief oordeel te kunnen komen. Ter illustratie werden uitspraken van Mazilu uit 1972 overlegd, waarin hij de vrijheidsrechten en het 'vrije bestaan' van de Roemeense arbeider roemde. Deze schending van de vrijheidsrechten van iemand uit de eigen kring weerhield de subcommissie er overigens niet van een andere Roemeen tot vice-voorzitter te benoemen.

Terug op oude plek

Van Boven is nu als lid van de subcommissie teruggekeerd op de plaats die hij in 1981 noodgedwongen als VN-ambtenaar moest verlaten. Als directeur van de VN-afdeling, die het ambtelijke werk voor de subcommissie verricht, had hij naar de mening van enkele Latijns-Amerikaanse landen zozeer in strijd met hun belangen gehandeld ("Dat was nogal makkelijk als het over mensenrechten

ging"), dat secretaris-generaal Perez de Cuellar hem niet meer voor een nieuwe termijn wenste voor te dragen. Sindsdien wordt Van Boven door de hele wereld als een soort martelaar voor de zaak van de mensenrechten gezien. Van Boven is in binnen- en buitenland met diverse prijzen en eredoctoraten onderscheiden en was in 1982 een serieuze kandidaat voor de Nobelprijs op voordracht van een vroegere winnaar, de Ier Sean McBride. De Nederlandse regering, die in 1981 nauwelijks bezwaar maakte tegen het gedwongen vertrek van Van Boven, heeft in 1987 wel haar best gedaan om hem op een zetel in de subcommissie te krijgen door goede afspraken te maken met de Belgen, die een lid in de commissie hadden, wiens mandaat afliep. Een klein land als Nederland is in tegenstelling tot de grote mogendheden niet permanent vertegenwoordigd, maar moet proberen via de steun van andere Westeuropese landen aan een zetel te komen. Voor die regio zijn zes zetels gereserveerd. De overige twintig zetels worden verdeeld over de regio's Oost-Europa, Azië, Afrika en Latijns-Amerika.

Forumfunctie

Hiërarchisch gezien neemt de Subcom-

missie voor de Rechten van de Mens binnen de VN-organisatie een tamelijk bescheiden plaats in. Een resolutie, die door de subcommissie is aangenomen, moet vervolgens de 'grote' Commissie voor de Rechten van de Mens passeren, waarin 43 landen zijn vertegenwoordigd. Dan pas kan de resolutie behandeld worden door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties. Toch trekken de bijeenkomsten van de subcommissie enorme belangstelling, omdat zij het enige moment in besluitvorming zijn, waarop niet-officieel betrokkenen hun stem kunnen laten horen om schendingen van mensenrechten aan de kaak te stellen.

200.000 klachten

De leden van de subcommissie beschouwen zich als deskundigen, die zich een oordeel moeten vormen over bepaalde klachten. Dit jaar waren er liefst tweehonderdduizend schriftelijke klachten binnengekomen over schending van de vrijheidsrechten, die in Universele Verklaring van Rechten van de Mens zijn vastgelegd. Driekwart daarvan bestond uit voorgedrukte briefkaarten waarop geprotesteerd werd tegen de verdwijning van Roemeense dorpen. De overige klachten hadden betrekking op de meest uiteenlopende onderwerpen als de chemische oorlogvoering in Angola en Koerdistan, het politiegeweld in Birma, Zuid-Afrika en Tibet of ethnische problemen zoals de positie van de Turken in Bulgarije. Veel van de klachten zijn afkomstig van de zogenaamde 'niet-gouvernementele organisaties' (NGO's), die bij de subcommissie zijn geaccrediteerd met als bekendste voorbeeld Amnesty International. De door de commissie erkende NGO's kunnen uitgenodigd worden hun klachten over een bepaalde lidstaat in de vergadering te komen toelichten, waarna de betreffende regering de kans krijgt om zich te weren. De vergaderingen krijgen daardoor het karakter van een soort hoorzittingen, waarop de laatste stand van zaken te horen is over wat er zoal mis is in de wereld. De forumfunctie van de subcommissie is er mede de oorzaak van dat haar mening steeds zwaarder weegt. Maar tegelijk met het groeiende gezag neemt de neiging van regeringen toe om te proberen de besluitvorming in de commissie te beïnvloeden.

Het geval China

Een goed voorbeeld van die ontwikkeling is dit jaar geleverd bij de behandeling van 'het geval China', die in de media veel aandacht heeft getrokken. Van Boven: "Iedereen wilde erover praten: de Amerikanen, de EEG-landen, die met een gemeenschappelijke verklaring wilden koem, vijftientig NGO's, individuele getuigen. Ik heb die verklaring van de EEG echt afgeraden, omdat die uit politieke overwegingen voortkwam. De commissie moet geen forum worden voor landen om er politieke verklaringen af te leggen; wij zijn er om klachten over schendingen van de Universele Verklaring te onderzoeken". Ook de Chinese regering was met een grote delegatie van de partij. "Dat is op zich wel een gunstige ontwikkeling", vindt Van Boven, "want vroeger bleven ze gewoon weg als er iets aan de hand was. Dat ze zich zo gewerd hebben is een teken dat de subcommissie steeds meer au sérieux genomen wordt". Op initiatief van de Internationale Liga voor de Rechten van de Mens kwam een van de studentenleiders, die na de opstand in juni is uitgeweken naar Hongkong, voor de commissie getuigen. De man bevestigde dat op het Tienanmen-

plein 'enkele duizenden' doden waren gevallen, toen het leger een einde maakte aan de bezetting van het plein. De delegatie van de Chinese regering wong zich vervolgens in alle mogelijke bochten om te ontkennen dat er zoveel slachtoffers waren gevallen. "Ze hadden het over enkele tientallen slachtoffers, die zij zeer zeiden te betreuen, maar de regering had geen andere keus gehad dan met geweld een einde te maken aan de pogingen om het land te destabileren. De hele zaak was enorm overtrokken door de westerse media". Niettemin werd een resolutie aangenomen, waarin de Volksrepubliek werd veroordeeld. Van Boven ziet in het aannemen van die resolutie, waarbij hij nauw betrokken was, een doorbraak: "Het is voor het eerst dat een grote mogendheid als China werd veroordeeld. Meestal weet een belangrijk land wel te voorkomen dat zo iets gebeurt. Tot nu toe waren het ook altijd landen als Haiti of Somalie die veroordeeld werden. Er werd nu ook overwogen die resolutie in te trekken, maar ik heb me er samen met het Noorse en Franse lid voor sterk gemaakt dat de zaak werd doorgezet, want de geloofwaardigheid van de commissie was in het geding, als we het alleen maar bij praten hadden gelaten. De publieke opinie verwachtte iets meer van ons."

Ondanks hevig verzet van China, dat opvallend weinig steun kreeg van de Oosteuropese landen, werd de resolutie aangenomen, waarin vooral gevraagd werd om clementie voor de studenten die na de opstand zijn gearresteerd. De Chinese regeringsdelegatie, die tien man sterk de avond voor de stemming nog een Afrikaans commissielid in zijn hotel was gaan opzoeken in een uiterste poging hem van gedachten te doen veranderen, gaf meteen een verklaring uit waarin het besluit als 'van nul en gener waarde' werd afgedaan. Verder werd beloofd dat China de 'vanzelfsprekende meerderheid van de derde wereld' in de Algemene Vergadering zou benutten om de bevoegdheden van de subcommissie drastisch te beperken.

Politieke koehandel

Van Boven is niet ondersteboven van dat dreigement: "Er is in de vergaderingen van de subcommissie altijd een sterke neiging te bespeuren van landen om politieke druk uit te oefenen, terwijl wij toch vooral als een commissie van onafhankelijke deskundigen beschouwd willen worden. Maar je ziet wel eens leden die heel lang aan een standpunt vasthouden, totdat ze van hun ambassade de instructie krijgen om van mening te veranderen. Als ze dat niet doen, zie je ze in de volgende vergadering niet meer terug. Ik heb ook sterke aanwijzingen dat zich bij de stemming over de resolutie tegen China een politieke koehandel heeft afgespeeld. Ik denk dat bepaalde landen voor die resolutie hebben gestemd in ruil voor de toezegging dat Irak niet veroordeeld zou worden voor het gebruik van chemische wapens tegen de Koerden. Inderdaad is er na de stemming over de Chinese resolutie een motie aangenomen om een resolutie tegen Irak niet in stemming te brengen. En wellicht zou de stemming over China ook anders zijn uitgevallen als er niet voor het eerst besloten was tot een geheime stemming. Dat komt de openbaarheid natuurlijk niet ten goede, maar het bevordert wel dat sommige mensen hun eigen overtuiging kunnen volgen in plaats van die hun ambassade".

Jacques Herraets

Prof. Theo van Boven: "Het ging niet slechter dan anders" (foto Franco Gori)

BLADEREN

Door Bart Brouwers

Propjes

Aan de faculteit geneeskunde in Rotterdam haalt gewoonlijk tachtig procent van de eerstejaars zijn propedeuse voordat het tweede jaar begonnen is. Maar die vlieger gaat blijkbaar niet altijd op, want de lichter '88 is daar allerminst in geslaagd. Het percentage gelukkigen, die hun 'propjes' zonder hertentamens (en dus voor de zomer) binnenhaalden, was al uiterst gering, zodat de hoop van de docenten volledig op een massaal berouw tijdens de herkansingen in augustus kwam te liggen. Maar die hoop bleek zonder grond, want ook daar faalden de Rotterdamse medici in spe. Slechts vijftig procent haalde uiteindelijk de limiet voor het tweede jaar. Reden voor de faculteit geneeskunde om de alarmklok te luiden. Een verklaring heeft de voorzitter van de examencommissie J. Voogd echter wel voor het massale falen aan zijn faculteit. "De routine die je normaal gesproken voor de exacte vakken op de middelbare school opdoet, is tegenwoordig afwezig". En bovendien willen veel studenten bewust hun propedeuse over twee jaar uitsmeren "Ik vind dat jammer, want volgens mij is het slechter twee jaar te doen over je propedeuse dan over je vierde studiejaar", aldus Voogd. De alarmklok zal volgend jaar een extra zwieper moeten incasseren, zo vreest Voogd. Vanaf dat jaar is het immers toegestaan om medicijnen te gaan studeren zonder schei- of natuurkunde in het eindexamenpakket. (Quod Novum)

Rechten

"Een rechtenstudent is tegenwoordig goedkoper dan een basissleuter", aldus prof.dr. A. Rinnooy Kan, rector magnificus van de Rotterdamse Erasmus-universiteit, die blijkbaar niet blij is met de huidige verhoudingen op de onderwijsbegroting. (Ad Valvas)

Van Es

Konden wij vorige week nog melden, dat de VVD waanzinnig populair is onder Rotterdamse studenten (en met 33% van de stemmen zelfs de grootste partij zou zijn), in Utrecht ligt dat wel even anders. Het rode bolwerk heeft nog niets van zijn glans verloren, aangezien de Utrechtse

studenten massaal hun voorkeur hebben uitgesproken voor de politieke nieuweling Groen Links. Bijstembureau 23 (dat voornamelijk door studenten bezocht werd) vroeg een verslaggever van het Universiteitsblad naar het stemgedrag van 162 passerende studenten. Groen Links mocht bij deze (allesbehalve representatieve) steekproef rekenen op ruim dertig procent van de stemmen; D66 en PvdA kregen beide iets meer dan twintig procent. VVD en CDA bleven met negen en zes procent ver achter. Als premier gaat de Utrechtse voorkeur uit naar Andrée van Es, die niet eens lijsttrekker was van Groen Links. Ook Ria Beckers kreeg trouwens het vertrouwen van een grote groep. Zoals van die ene stemmer, aan wie in elk geval de emancipatiegedachte volledig was voorbijge-

gaan. Gevraagd naar de kandidaat van zijn keuze, antwoordde hij: "Nummer één, hoe heet die vent ook al weer? Beckers, geloof ik." (U-Blad)

Inbraak

De Technische Universiteit van Eindhoven heeft te lijden onder verschillende soorten van inbraak. Zijn het geen fietsen, dan zijn het wel complete computers. En wie daar weer op uitgekeken is, richt zich op de 'inbraak van de jaren tachtig': het binnendringen (kraken, hacken) van computerbestanden. Gebruikers van de grote, centrale VAX-computer zijn de laatste weken regelmatig gestoord in hun

normale werk, aangezien buitenstaanders het systeem zodanig belastten, dat de VAX 'plat' ging. Tot ernstige schade heeft dit nog niet geleid, maar het ongemak is groot. De systeembeheerder probeert nu op vriendelijke wijze de hackers aan te sporen hun kunsten op een minder vitaal systeem uit te proberen. Hij heeft een notitie ingevoerd die hen op hun misdaad moet wijzen: 'Geachte inbreker(s) op de RC VAX eutrc3', zo begint de computerconciërge zijn noodroep. 'Ik gun iedereen zijn lol. Maar nadat u afgelopen twee weekenden de VAX eutrc3 geheel voor uzelf hebt gehad, wordt het langzaam toch vervelend'. Mocht de dramatische oproep niet het gewenste effect hebben, dan gaat de beheerder over op een harder middel: het wijzigen van alle wachtwoorden van alle gebruikers. Een mededeling die hen schriftelijk, en dus niet via het scherm, zal worden gedaan. (Cursor)

Ravage

Een schadepost van twintigduizend gulden: ziehier de balans na een besloten afscheidsfeestje van het dispuut Polydeukes, behorende tot het corps van de Vrije Universiteit in Amsterdam. Het voormalige sociëteitspand werd volledig vernield. De inventaris werd kort en klein geslagen en alle dragende balken van het oude grachtenpand werden doorgezaagd. En dat alles uit woede over een rechterlijke beslissing, waardoor de studenten gedwongen waren het pand te verlaten. Het conflict was een gevolg van een langdurig conflict over een geweerde huurverhoging. Het vijf verdiepingen tellende pand werd ondergehurd van een gepensioneerd econoom, zelf oud-lid van het dispuut. Al jaren betaalde Polydeukes hem 320 gulden per maand en weigerde elke huurverhoging. Tot vorig jaar legde de onderverhuurder het verschil (dat steeds verder was opgelopen) zelf bij, maar op een gegeven moment was de maat vol. Hij zegde de huurovereenkomst op. Behalve de doorgezaagde balken en de vernielde inboedel ontdekte de eigenaar de dag na het afscheidsfeestje ook een ondergelopen kelder en de doordringende geur van uitwerpselen. Het corps van de Vrije Universiteit wijst elke verantwoordelijkheid af. (Ad Valvas)

Buitenland

In vergelijking met andere studenten, maken die uit Leiden veel gebruik van de mogelijkheden tot een studie in het buitenland. Dat gebeurt dan op basis van het Europese uitwisselingsprogramma Erasmus. Maar liefst 178 Leidenaren verhuizen dit studiejaar naar een van de exotische buitenlandse universiteitssteden. De universiteiten van Amsterdam en Utrecht volgen met 167 en 149 Erasmus-klanten. Onder rechtenstudenten is het buitenland het meest in trek: 78 van de 178 Leidse buitenlanders studeert aan de juridische faculteit. In Twente is de belangstelling het kleinst. Slechts acht technische studenten gaan dit jaar de wijde wereld in. Nederland ontvangt ongeveer 1700 buitenlanders, vooral Britten (450), Westduitsers (400) en Belgen (280). (Mare)

Cosa di Franco

Aspirant-griezelliëfhebber tijdens de kermis op het Vrijthof

M
V
N
We
fot
rec
Gre
Hor
Wir
fot
De
we
het
sch
ge
nar
om
hal
bij
per
oni
19;
da
ma
ser
vol
mi
Da
vrc
sch
pr
anc
kei
ste
op

Medewerksters willen versterking met hoogleraar

VROUWENSTUDIES ZIJN NOG NIET AAN SAMENWERKING TOE

Iedere medewerkster vrouwenstudies geeft een andere definitie van haar vakgebied. De een wil zich vooral bezig houden met onderzoek naar machtsongelijkheid tussen mannen en vrouwen. Een ander zoekt het met name in het scheppen van nieuwe feministische onderzoeksmethodes. De derde constateert dat vrouwenstudies theoretisch en methodisch zo pluriform zijn geworden, dat niemand meer kan omschrijven wáár het precies om gaat. De Maastrichtse medewerksters vrouwenstudies hoeven daarom voorlopig niet zo nodig samen te werken. Integratie in de eigen faculteit vinden ze minstens zo belangrijk. Dat levert resultaat op: vrouwenstudies worden aan de RL steeds zichtbaarder. Klazien Horstman van gezondheidswetenschappen: "Toen ik twee jaar geleden uit Groningen hier naar toe kwam, vond ik het cultureel-intellectuele klimaat voor vrouwenstudies verschikkelijk armoedig. Het barstte van de meisjesstudenten, maar er werd nooit ergens over gepraat. Landelijk telde Maastricht tot voor kort ook helemaal niet mee. Dat begint nu langzaam te veranderen. Vrouwenstudies lijkt toch een topic te worden."

Wel samen op de foto: van links naar rechts Marie-José Gregoire, Klazien Horstman en Yvonne Winants (foto Franco Gori)

De geschiedenis van Maastrichtse vrouwenstudies begint in 1985. Met geld van het ministerie van Onderwijs en Wetenschappen (O&W) werden bij rechten en gezondheidswetenschappen de zogenaamde Pais-plaatsen gecreëerd, bedoeld om vrouwenstudies te initiëren. De twee halve formatieplaatsen kwamen terecht bij rechten en gezondheidswetenschappen. Aan de andere faculteiten verliep de ontwikkeling minder voorspoedig. In 1987 verplichtte de universiteitsraad daarom elke faculteit tenminste een formatieplaats voor vrouwenstudies te reserveren. Drie van de vier faculteiten voldoen nu aan die eis. Alleen de economische faculteit blijft buiten dit verhaal. Daar wenst men geen aparte formatie vrouwenstudies. Wel heeft de wetenschapscommissie inmiddels het aoproject 'new information technologies and women's employment' goedgekeurd. Een compromis: geen medewerkster vrouwenstudies, wel een onderzoeksopdracht op dit terrein. De nog open-

staande vacature wordt overigens niet per se door een vrouw vervuld. De economische faculteit claimt voorts dat in haar onderwijsprogramma "vele activiteiten op het terrein van vrouwenstudies zijn terug te vinden". Maar binnen en buiten de faculteit lijkt niemand aan te kunnen geven waaruit deze veelheid dan wel bestaat. In mei heeft de Vrouwenemancipatiecommissie (VEC) zelfs voorgesteld om een deel van de formatie vrouwenstudies te blokkeren, totdat de faculteit overtuigend heeft aangetoond hoe dit onderwerp binnen het reguliere onderwijsprogramma wordt ingepast.

Vrouw en Recht

Het project Vrouw en Recht dient al vijf jaar als speerpunt van vrouwenstudies aan de juridische faculteit. Derde- en vierdejaars kunnen een keuzeblok Vrouw en Recht volgen. In de taken staat de rechtspositie van vrouwen centraal. Ze

gaan over thema's als ongewenste intimiteiten op het werk, financiële zelfstandigheid binnen het huwelijk of de problematiek rondom de verblijfsvergunning voor een gescheiden Turkse vrouw.

Het onderzoeksproject Vrouw en Recht is in eerste instantie uitgewerkt door Loes Brúnott, een van de twee Pais-vrouwen. Loes Brúnott en aio Jacqueline Parlevliet doen beiden onderzoek naar aspecten van het VN-verdrag inzake van uitbanning van alle vormen van discriminatie jegens vrouwen (1969). In september '87 keerde Brúnott formeel terug naar haar vakgroep Publiekrecht. De nieuwe medewerkster vrouwenstudies, Ria Wolleswinkel, schrijft haar dissertatie over de resocialisatie van gedetineerde vrouwen, toegespitst op het moederschap:

"Als feministe vindt je misschien dat resocialisatie gericht moet zijn op zelfplooiing. Maar in de praktijk zie je dat vrouwelijke gedetineerden meestal

wat ouder zijn en kinderen hebben. Dus komt de vraag op in hoeverre je in het beleid rekening moet houden met die factor van het moederschap: in het buitenland zijn er bijvoorbeeld soms crèches bij de gevangenis. Je kunt waarschijnlijk niet zonder meer dezelfde regelgeving toepassen op vrouwelijke en mannelijke gedetineerden."

Het onderzoeksproject Vrouw en Recht zit met in totaal vier deelprojecten ruim in de jas. Het faculteitsbestuur stelt zich positief op, heeft onder andere een voorstudie naar loopbanen voor vrouwen aan de RL geïnitieerd. Zelfs de studenten laten zich niet onbetuigd. Binnenkort wordt bijvoorbeeld een onderzoek naar rolpatronen in het onderwijsmateriaal afgerond.

Ondanks dit gunstige facultaire klimaat bestaan er wel degelijk knelpunten. Om het draagvlak voor vrouwenstudies binnen de instelling te vergroten, moet het faculteitsbestuur een begeleidingscommissie instellen, vindt Wolleswinkel. Daarin moeten in ieder geval de hoogleeraren zitten, die dissertatie-onderzoek kunnen begeleiden. Verder zou er als projectleider Vrouw en Recht een hoogleraar of tenminste een Universitair Hoofddocent (UHD) moeten worden aangesteld.

Wolleswinkel: "Voor het grote overzicht en voor het uitzetten van de goede lijn heb je toch een zwaarwichtig iemand nodig. Bovendien lijkt het me ook strategisch van belang. We houden ons toch met een heel nieuw vakgebied bezig en zo'n hoogleraar krijgt automatisch veel meer gedaan. Nu moeten we bijvoorbeeld elk jaar opnieuw afwachten of we worden bedeed met een student-assistent, terwijl iedereen vindt dat we die nodig hebben. Een UHD'er of hoogleraar hoeft zo'n aanvraag niet te motiveren."

Vrouwenhulpverlening

Het verlanglijstje met de medewerkster vrouwenstudies aan de medische faculteit komt overeen met dat van haar collega bij rechten. Yvonne Winants heeft wellicht nog méér belang bij een begeleidingscommissie, want "de faculteit heeft deze formatieplaats natuurlijk toch in de maag gesplitst gekregen". Artsen en docenten tonen weliswaar interesse ("dat had ik niet verwacht"), maar er moeten mensen zijn die zich echt aan vrouwenstudies committeren: "Per slot van rekening is zeker de helft van onze studentes vrouw en het is nodig om erover na te denken of we scholing bieden die bij hen past. Ik merk dat artsen zich er vaak helemaal niet van bewust zijn dat bijvoorbeeld bepaalde specialisten voor mannen veel makkelijker toegankelijk zijn dan voor vrouwen."

Met het benoemen van een medewerkster vrouwenstudies per december '88 geeft de medische faculteit direct gevolg aan het eerder genoemde raadsbesluit over vrouwenstudies. Yvonne Winants (0,6 fe, daarnaast huisarts) deelt de formatieplaats met psychologe Josien Heine-man-de Boer (0,3 fe.). Tot hun komst werd er bij geneeskunde geen structurele aandacht aan vrouwenstudies besteed. Overigens blijft de RL daarin nauwelijks achter bij andere universiteiten. Alleen aan de KU Nijmegen en de twee Amsterdamse universiteiten (VU en UVA) bestaat er zoiets als vrouwenstudies geneeskunde. De praktijk van vrouwenhulpverlening heeft lange tijd nauwelijks invloed gehad op de medische studie. Het monopolie van de sterkste, meent Winants.

"Het medische vak wordt sterk bepaald door de machtige, statusrijke beroepsgroep. Die kan zich de luxe permitteren om geen kritiek te hoeven aanvaarden. Daarnaast speelt zeker een rol dat binnen de geneeskunde onderzoek met een biomedisch karakter dominant is. Natuurwetenschappen lijken de 'waarheid' over de werkelijkheid te zeggen, terwijl bij het opstellen van hypothesen en het interpreteren van gegevens vooroordelen wel degelijk een rol spelen. Vrouwenstu-

dies willen mensen er juist toe aanzetten om anders dan gewoonlijk over de werkelijkheid te reflecteren."

Professionele identiteit

Vrouwenstudies geneeskunde houdt zich vooral bezig met knelpunten in de vrouwenhulpverlening: seksueel geweld en sexualiteit (sterk onderbelicht in het Maastrichtse curriculum, zegt Winants), DES-dochters, vrouwen zonder baarmoeder, post-natale problematiek. Thema's dus die aansluiten bij de dagelijkse realiteit van vrouwen. Winants vindt het ontwikkelen van wetenschapstheorieën daarnaast heel bruikbaar, "maar je moet vanuit de studeerkamer wel weer je plek in de praktijk zien te vinden."

Haar eigen dissertatie-onderzoek gaat waarschijnlijk over de fase van de co-schappen.

"Ik zie die periode als een inwijding, als de fase van het verwerven van een professionele identiteit. Voor vrouwen treedt dan vaak een identificatieprobleem op. Het stereotype van de medische professie -zakelijk, rationeel, gericht op handelen- past toch beter bij de mannenrol. En daarnaast zijn er talrijke praktische zaken, zoals de werktijden, die voor vrouwen relatief vaker problemen opwerpen. Het lijkt me heel zinnig om te onderzoeken hoe vrouwelijke studenten deze conflicten oplossen."

Winants heeft vier jaar de tijd voor haar promotieonderzoek, want daarna wordt het experiment vrouwenstudies geëvalueerd. Om haar dissertatie niet in gevaar te brengen, houdt ze zich nauwelijks bezig met onderwijs. Gezien de beperkte formatie kan ook haar collega Heine-man-de Boer maar beperkt toekomen aan het opzetten van onderwijsprogramma's, meent Winants. Hier wrekt zich opnieuw het ontbreken van een begeleidingscommissie.

"Die kan signaleren dat er gezien de formatie een principiële keuze nodig is tussen onderwijs en onderzoek en vervolgens aan de buitenwacht duidelijk maken dat hier een knelpunt ligt. Je kunt niet promoveren én voortdurend zendingswerk doen."

Winants toont zich voorstander van een interfacultaire werkgroep vrouwenstudies, in eerste instantie voor geneeskunde en gezondheidswetenschappen. Niet alleen om de basis voor vrouwenstudies te verbreden en versterken, maar vooral ook om zich samen sterk te maken voor een hoogleraar of UHD'er. Dat is als visitekaartje interessant, maar daarnaast inhoudelijk noodzakelijk.

"In vrouwenstudies zit een ideologische component en dat is op zich al problematisch. Je moet dat niet zo zwaar zien, maar ik kijk toch vanuit het axioma dat er een grote machtsongelijkheid tussen mannen en vrouwen bestaat. Als ik onderzoek ga doen kom ik vragen tegen als 'doe ik als feminist niet teveel water bij de wijn' of juist 'doe ik niet te weinig concessies'. Dat soort gesprekken kan ik hier niet voeren, daarvoor hebben wij de expertise niet in huis."

Tracé vrouwenstudies

Bij gezondheidswetenschappen is tot dusverre vooral het onderwijsaanbod vrouwenstudies ontwikkeld. Pais-medewerkster Pauline Tomlow heeft vanaf 1986 het keuzeblok Vrouw en Gezondheid georganiseerd en is verder vanaf 1987 bezig geweest met het lospeuteren van subsidie voor een uitgebreid tracé vrouwenstudies. Dankzij emancipatiegeld van de ministeries van O&W en VWC, aangevuld met geld van de faculteit, konden er twee medewerkster worden aangesteld om zo'n tracé concreet vorm te geven: Klazien Horstman en Marie-José Gregoire. Tomlow heeft haar onderwijsactiviteiten inmiddels gestaakt, omdat ze zich de komende tijd uitsluitend op haar promotieonderzoek wil concentreren. Horstman en Grégoire kunnen op brede steun binnen de faculteit rekenen. In februari werd de Bege- (Vervolg op pagina 8)

In Stelling

De rubriek 'In Stelling' is bestemd voor iedereen die een opiniërende bijdrage in *Observant* kwijt wil over een onderwerp dat leeft binnen de universitaire gemeenschap. Artikelen kunnen op grond van leesbaarheid of gebrek aan actualiteit worden geweigerd. Daarom is overleg vooraf met de redactie wenselijk. Maximale lengte: drie getypte kantjes A4.

Ondanks verlies krijgt PvdA bredere basis in Limburg

Na een grotendeels oppervlakkige en slaapverwekkende campagne hebben de kiezers vorige week hun oordeel geveld. Al wekte menig politicus de indruk dat de kiezers konden bepalen wie premier zou worden en welk kabinet er zou komen, in de formatie-periode zijn het uitsluitend de politici die zonder last en ruggespraak een kabinet in elkaar draaien. En hierbij draait alles zoals vanouds om de keuze die het CDA zal gaan maken. Als één van de verliezers hoeft de PvdA niet ontevreden te zijn over de uitslag van de verkiezingen. Immers, in tegenstelling tot de vorige keer heeft men nu wel degelijk een kans om in de regering te komen. Terwijl in 1986 sprake was van een overwinningsnederlaag, lijkt de huidige uitslag een nederlaagsoverwinning op te leveren.

Ook de uitslag van de PvdA in Limburg moet het PvdA-kader enige moed geven. Evenals in 1986 is men er nu in geslaagd om in Limburg een hoger percentage van de stemmen te halen dan het landelijke gemiddelde (33,4% tegenover 31,9%). Ook het verlies in Limburg was duidelijk geringer dan het landelijke verlies (-0,6% tegenover -1,5%). Om de betekenis van deze cijfers op hun waarde te kunnen schatten, moeten we enige jaren teruggaan. Twintig jaar geleden waren deze cijfers voor de PvdA in Limburg namelijk nog volstrekt ondenkbaar.

Van oudsher is de positie van de KVP/CDA in Limburg namelijk ijzersterk. In de periode na de 2e WO tot in de jaren '60 stemde het overwegend katholieke zuiden nog vanzelfsprekend katholiek en dus KVP. Percentages van 80% waren meer regel dan uitzondering bij de 2e Kamerverkiezingen. De PvdA had in die tijd in Limburg een aanhang van iets meer dan 10% van het electoraat. Vooral in Maastricht en de oostelijke mijnstreek scoorde men redelijk. De veranderingen in de jaren '60 gingen echter niet ongemerkt aan Limburg voorbij, integendeel. Bij de verkiezingen van 1972 was de aanhang van de KVP in Limburg ge-

daald tot iets boven de 40%. In 10 jaar tijd verloor de KVP dus bijna de helft van haar aanhang. Het moge duidelijk zijn dat het voor menig katholiek niet meer vanzelfsprekend was om op de KVP te stemmen. Dit betekende echter niet dat men meteen massaal op de PvdA ging stemmen. Pas in 1972 overschreed de PvdA in Limburg de grens van 20%. De verkiezingen van 1977 bevestigden de stijgende lijn, maar betekenden tevens een voorlopig einde van het inhalen van de electorale achterstandssituatie in Limburg. In 1977 haalde men ongeveer 30% van de stemmen, maar in '81 en '82 had men te maken met een lichte terugval.

In 1986 waren de verwachtingen hooggespannen. Bij de raadsverkiezingen in dat jaar had men immers een enorme overwinning behaald in Limburg. In alle gemeenten waar de PvdA deelnam aan de verkiezingen boekte men winst, die in bijna alle gevallen ook omgezet werd in zetelwinst. Vooral in de grootste gemeenten was de winst spectaculair. In Maastricht ging men bijvoorbeeld van 26% naar 40% van de stemmen, en hiermee werd het CDA als grootste partij ontthoond. In het licht van deze uitslag en het hierop

gebaseerde optimisme was de uitslag van de 2e Kamerverkiezingen in 1986 enigszins teleurstellend; de PvdA won 'slechts' 7% van de stemmen. Toch was er geen reden tot grote ontevredenheid. Immers, nog nooit had men in Limburg zo'n hoge score gehaald. Tevens was het de eerste keer dat de uitslag in Limburg hoger was dan de landelijke uitslag (34,0% tegenover 33,3%).

In het licht van het bovenstaande moge het duidelijk zijn dat het voor de PvdA een eerste taak was om de winst in Limburg zoveel mogelijk vast te houden, niet in de laatste plaats met het oog op de raadsverkiezingen van volgend jaar. We kunnen constateren dat men daar zeker in geslaagd is, aangezien men én minder verloren heeft én een hogere score heeft gehaald dan landelijk. Als we deze uitslag aan een nadere analyse onderwerpen, wordt duidelijk dat de PvdA verreweg het beste resultaat behaalt in Zuid-Limburg (38,4%). In Midden- en Noord-Limburg is de score 10 tot 14% lager.

Uit de cijfers blijkt tevens dat de PvdA als vanouds ook een beter resultaat boekt in de grotere gemeenten. De PvdA haalt in de steden met meer dan 50000 inwoners 42,2% van de stemmen, terwijl men in de kleinste gemeenten (<10000 inw.) niet verder komt dan 25,4%. Tevens kunnen we constateren dat de PvdA gemiddeld een beter resultaat boekt naar mate de gemeente groter wordt. In zoverre is er niets nieuws onder de zon; een zelfde beeld zien we immers ook in 1986. Wat wel nieuw is, is dat de PvdA minder van haar aanhang verliest naar gelang de gemeente kleiner wordt. In de kleinste gemeenten heeft men zelfs een winst van bijna 1% geboekt, terwijl men in de grootste steden een verlies lijdt van 1,5%. Vooral in Maastricht (-3%) en Venlo (2,1%) heeft men een relatief groot verlies geleden. Concluderend kunnen we dus stellen dat de PvdA zich uitstekend weet te handhaven in Limburg. Men haalt niet alleen een betere score dan landelijk, men weet tevens het verlies in Limburg beter te beperken. Het verlies is grotendeels veroorzaakt door uitslagen in een aantal grote steden. In de kleinste gemeenten daarentegen heeft men iets gewonnen. Daarmee is de basis van de PvdA in Limburg iets verbreed.

Wat betekent dit resultaat nu voor de positie van de PvdA in Limburg in het zicht van de gemeenteraadsverkiezingen van volgend jaar maart. Onmiskenbaar heeft de PvdA een redelijke kans om haar positie bij deze verkiezingen te verbeteren. Een aanwijzing hiervoor is het grote verschil tussen de uitslagen van de raadsverkiezingen en de 2e Kamerverkiezingen in Limburg. Bij de laatste raadsverkiezingen haalde men namelijk maar 18% van de stemmen, terwijl men bij de 2e Kamerverkiezingen erin slaagt om 33% van de kiezers achter zich te krijgen. Kortom, er is voor de PvdA nog een potentieel aan kiezers van ongeveer 15% van het electoraat. Zoals reeds gesteld, is men bij de vorige raadsverkiezingen erin geslaagd om vooral in de steden de uitslagen gelijk te trekken met de uitslagen van de 2e Kamerverkiezingen. De gemiddelde achterstand in de kleinere gemeenten is echter nog erg groot. Deze achterstand is mede te wijten aan de mate waarin de PvdA meedoet aan de raadsverkiezingen in deze gemeenten. In 1986 nam de PvdA in meer dan 56% van de Limburgse gemeenten deel aan de raadsverkiezingen, terwijl men in 4% van de gemeenten meedeed in een combinatie van progressieve partijen. Gezien het feit dat men in 1978 nog

maar in 23% van de Limburgse gemeenten deelnam met een eigen lijst, is er sprake van een grote vooruitgang. Echter, juist in de kleinste gemeenten is de PvdA nog slecht vertegenwoordigd, namelijk in slechts 9 van de 36 gemeenten. Hier ligt dus een mogelijkheid voor de PvdA om haar positie te verbeteren. De positieve uitslag van de PvdA bij de 2e Kamerverkiezingen geeft aan dat men in de kleinste gemeenten nog kan groeien. Wel dient men er rekening mee te houden dat men bij de raadsverkiezingen behalve met het CDA ook met de lokale lijsten zal moeten concurreren, met name in de kleinste en kleinere gemeenten. De PvdA heeft hierbij alleen een kans van slagen als men er in slaagt bekende persoonlijkheden uit de dorpen op de PvdA-lijst te krijgen. Op deze manier kan men de lokale lijsten verslaan met hun eigen middelen. Door bekende persoonlijkheden op hun lijst te zetten, slagen zij er immers in om een deel van het electoraat aan zich te binden. Wat dat betreft, kan de PvdA nog wel wat leren van het CDA, die er op deze manier redelijk in is geslaagd om de dominante positie van de lokale lijsten te doorbreken.

Vrouwenstudies

(vervolg van pagina 7)

leidingscommissie Vrouwenstudies ingesteld, die ervoor moet zorgen dat alle afstudeerrichtingen van meet af aan een stem hebben in het onderwijsexperiment. De geplande curriculumherziening bij gezondheidswetenschappen komt voor het tracé vrouwenstudies "als geroepen". Vanaf het studiejaar 1990/1991 krijgen studenten relatief meer vrijheid om een individueel studiepad te doorlopen. Om aan de verwachte belangstelling voor vrouwenstudies tegemoet te komen, zal de faculteit vanaf die tijd een tamelijk uitgebreid programma op dit terrein aanbieden. De echte liefhebbers kunnen dan een tracé met de omvang van minimaal dertig studieweken doorlopen. Zij krijgen op hun diploma de aantekening dat ze specifieke deskundigheid vrouwenstudies hebben. Wie alleen aan vrouwenstudies wil proeven, kiest bepaalde keuzeblokken.

De curriculumherziening gaat pas volgend studiejaar in, maar daarop vooruitlopend kunnen de studenten nu al een beperkt programma vrouwenstudies volgen. Grégoire en Horstman zijn inmiddels ook begonnen met het inventariseren van de mogelijkheden om een post-doctoraal programma vrouwenstudies op te zetten.

Rode draad door het nieuwe tracé vormt het perspectief van vrouwenstudies, toegepast op bestaande thema's uit de gezondheidswetenschappen. Enkele voorbeelden: Op welke manier worden vrouwen gemotiveerd om bij voedselbereiding hygiënische voorschriften in acht te nemen? Moeten preventie-activiteiten gericht op rookgedrag en alcoholgebruik - identiek zijn voor mannen en vrouwen? Wat zijn de gevolgen van thuiszorgtechnologie - bijvoorbeeld nierdialyse - voor de privé-sfeer en voor het leven van vrouwen?

Horstman: "Het gaat om thema's die niet alleen relevant zijn voor vrouwenstudies, maar vooral een verbreding van gezondheidswetenschappen oplevert. We vinden het heel belangrijk om vrouwenstudies binnen de faculteit te integreren. Het onderwijs is zo ingericht, dat studenten uit alle afstudeerrichtingen er iets van hun gading in terugvinden."

In de grotere gemeenten is de uitgangspositie van de PvdA duidelijk beter. Meestal is men daar immers al vertegenwoordigd in de gemeenteraad. Hier zal men naast het CDA moeten concurreren met D66 en Groen Links. Het grote verlies van de PvdA en de grote winst van D66 en Groen Links in Maastricht is een aanwijzing in deze richting. Afsluitend kan gesteld worden dat de PvdA er in geslaagd is om haar positie in Limburg te handhaven en in de kleinste gemeenten zelfs iets te verbeteren. Daarmee heeft ze haar basis verbreed en liggen er mogelijkheden voor een electorale winst bij de komende raadsverkiezingen. Een aantrekkelijk perspectief voor de PvdA in Limburg. De landelijke politieke ontwikkelingen kunnen echter nog roet in het eten gooien. En daar kan men geen invloed op uitoefenen.

Mario van Tilburg
AIO bij de werkgroep
Lokale Politiek van de
FdR.

Marie José Gregoire: "Dat is ook een politieke keuze. Voor de latere beroepsoriëntatie is het slimmer als studentes afstudeeren in de gezondheidswetenschappen met als specialisatie vrouwenstudies, en niet andersom. We houden hier ook een soort vacaturebank bij van functies waarin deze mensen terecht kunnen."

Vergelijkend perspectief

In het tracé is veel ruimte gereserveerd voor historisch en internationaal vergelijkend onderzoek.

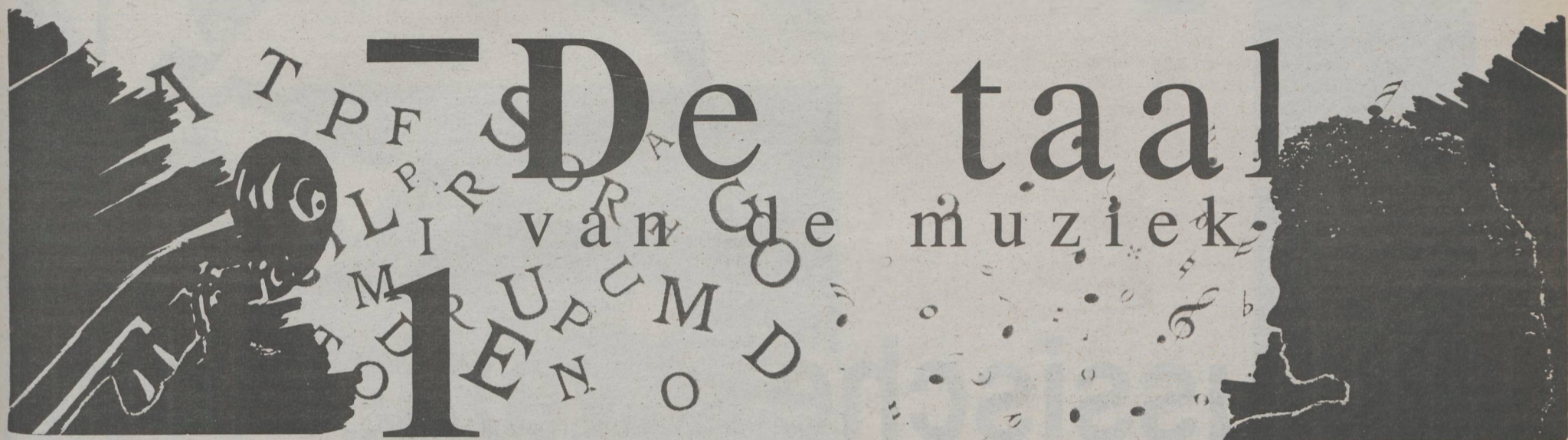
Horstman: "Je kunt je bijvoorbeeld afvragen waarom er in Nederland zoveel thuisbevalling voorkomt in vergelijking met andere landen. Of welke nationale verschillen er bestaan bij het screenen op borstkanker, bij overgangsklachten of menstruatiekachten. Ik denk dat zo'n vergelijkend perspectief bij geneeskunde veel minder wordt toegepast. Daar redeneert men veel praktischer: vrouwen hebben een bepaald probleem, hoe kun je dat alternatief aanpakken. Inhoudelijk verschillen we dus nogal van geneeskunde."

Mede daarom vindt ze het "veel te voorbarig" om uitspraken te doen over samenwerking met de medische faculteit. "Wat ons betreft staat dat voorlopig nog niet op de agenda. Op het moment dat je zo'n samenwerking gaat institutionaliseren, zit je eraan vast en is de kans groot dat je als vrouwenstudies een eiland gaat vormen. Dat betekent natuurlijk niet dat er bij onderzoeksprojecten geen samenwerking mogelijk is, maar het lijkt me wenselijk dat iedere faculteit een eigen hoogleraar krijgt. Als je promoveert verdiep je je toch in een bepaald vakgebied, terwijl vrouwen uit andere disciplines een heel andere deskundigheid hebben."

Horstman wil eigenlijk ook liever niet op één foto met de medewerkster vrouwenstudies geneeskunde. Niet omdat er sprake is van enige rivaliteit of wrijving, maar om duidelijk te maken dat vrouwenstudies geneeskunde en vrouwenstudies gezondheidswetenschappen twee verschillende disciplines zijn.

Emely Nobis

studiumgenerale

What Passion

cannot Music raise and quell!

When Jubal struck the corded shell,

His list'ning Brethren stood around

And wond'ring on their Faces fell

To worship that Celestial Sound

Less than a God they thought there

cou'd not dwell

Within the hollow of that Shell

That spoke so sweetly and so well

What Passion cannot Music raise

quell !

Jaargang 8
nummer 1
september 1989

Het Studium Generale bulletin is een uitgave van het Studium Generale te Maastricht. Het verschijnt driemaal per jaar en is bestemd voor studenten en medewerkers van het W.O. en het H.B.O. te Maastricht. Op verzoek kunnen geïnteresseerden het bulletin thuis gestuurd krijgen.

Het Bureau Studium Generale

De programma's van het Studium Generale worden georganiseerd door het bureau Studium Generale, dat gehuisvest is aan het Keizer Karelplein 10 te Maastricht.

De medewerkers zijn als volgt telefonisch te bereiken:
Jacques Reiners en Henk de Jager: 043-887540
Marja de Melker en Frits Nies: 043-887541.

Van 24 tot 30 september organiseert de Maastrichtse Stichting Intro, een organisatie voor hedendaagse gecomponeerde muziek, een festival rondom het thema "taal en muziek". Dit festival bestaat uit een groot aantal concerten, lezingen, film- en videopresentaties en luistersessies. In dit project werken diverse instanties samen zoals de Stichting Intro, het Maastrichts Conservatorium, de Stichting Gaudeamus, de Jan van Eyckacademie en het Studium Generale, dat een aantal lezingen voor zijn rekening neemt. Zie voor het Studium Generale-programma de agenda op de achterpagina.

In onderstaand artikel wordt kort ingegaan op de overeenkomsten en verschillen tussen taal en muziek.

De taal van de muziek

Mij spreekt de blomme een tale', beweerde Guido Gezelle. Anderen zeggen de lichaamstaal van hun medemensen of van dieren te verstaan, en zo zijn er meer contexten waarin het over taal gaat terwijl duidelijk niet het Nederlands of een andere concrete taal wordt bedoeld.

De muziek is daar een goed en interessant voorbeeld van. Muziek drukt, evenals taal, iets uit. Dat de betekenis van een muzikale uitdrukking niet altijd wordt begrepen, blijkt bij voorbeeld uit de uitdrukking: 'Seriële muziek is voor een menselijk oor onbegrijpelijk'.

Er zijn opvallende overeenkomsten tussen muziek en taal, maar ook grote verschillen. Beide zijn interessant, omdat ze ons iets kunnen leren zowel over muziek als over taal, en misschien zelfs over het proces waarvan muziek en taal bijzondere vormen zijn: de menselijke communicatie. Met taal kunnen we naar personen, voorwerpen, gebeurtenissen, eigenschappen enz. verwijzen: 'Lien had gisteren een rode jurk aan' verwijst o.a. naar Lien, naar een tijdstip en naar een kleur. Kan ook muziek verwijzen? Richard Strauss pochte desgewenst een bierglas muzikaal te kunnen uitbeelden, en zijn symfonische gedichten lijken inderdaad hele verhalen te vertellen. Maar de grote vraag is: kan iemand die van niets weet bevroeden waar Till Eulenspiegels lustige Streiche over gaat door er alleen maar naar te luisteren? Niet in alle details misschien, maar dan toch in hoofdlijnen? Zelfs dat mag men betwijfelen.

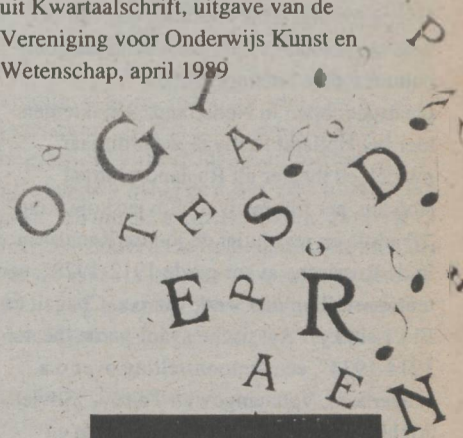
Als men het verhaal daarentegen kent meent men ineens te horen hoe trefzeker Strauss situaties en personen uitbeeldt. Welke conclusies we hieruit moeten trekken over het vermogen van muziek om een werkelijkheid weer te geven is niet meteen duidelijk.

Is uitbeelding van voorwerpen of gebeurtenissen dus problematisch, volgens velen is uitbeelding of uitdrukking van gevoelens het eigenlijke terrein van de muziek. We hebben het over een vrolijk wijsje, een innig adagio, een stralende finale, een wrang scherzo, het melancholieke geluid van de althobo: het lijkt wel of we niet over muziek kunnen spreken zonder van de taal der emoties en stemmingen gebruik te maken. In de affectenleer, waarmee iedere musicus in de periode 1650-1750 vertrouwd was, poogde men zelfs deze relaties tussen muzikale verschijnselen en gevoelens in een overzichtelijk systeem onder te brengen. In 1854 heeft Eduard Hanslick een requisitoir gehouden tegen het idee dat muziek uitdrukking van gevoelens is, en in het bijzonder tegen de populaire gedachte dat een muziekstuk gevoelens van een componist uitdrukt en bij verklanking diezelfde gevoelens weer bij de luisteraar oproept. Maar zijn weerlegging van de expressie-theorie heeft toch niet iedereen overtuigd, blijkens de vloed van geschriften die sedertdien aan dit onderwerp zijn gewijd. Eén van de vele voorbeelden is The Language of Music (1959) van Deryck Cooke, die een fervent aanhanger is van de expressie-theorie en zelfs probeert een classificatie van muzikale structuren (melodische intervallen, accoordopeenvolgingen, e.d.) te geven naar hun gevoelsmatige betekenissen. Over de expressie-theorie en haar vele varianten is het laatste woord nog niet gezegd. Een interessant boek over dit onderwerp is The Corded Shell (1980) van Peter Kivy. Ook al zou muziek niet zoals taal kunnen verwijzen, noch gevoelens kunnen uitdrukken, dan zou zij toch nog een analogie met de taal kunnen vertonen doordat zij in haar opbouw de structuur van een weldoortimmerd betoog weerspiegelt. Dit is de gedachte achter de in de 17de en 18de eeuw belangrijke muzikale rhetorica. Terwijl de expressie-theorie, misschien met uitzondering van de affectenleer, een opvatting achteraf is (Beethoven componeerde niet volgens de regels van een

dergelijke theorie), is deze muzikale rhetorica wel degelijk richtinggevend geweest voor het componeren en het uitvoeren.

Wat zijn de voorwaarden voor muzikale begrijpelijkheid, of de redenen voor onbegrijpelijkheid? Het pianostuk Herma van Xenakis is gebaseerd op bepaalde relaties uit de verzamelingenleer, relaties die echter onhoorbaar zijn voor wie naar het stuk luistert. Betekent dit dat deze muziek onbegrijpelijk is? Voordat we 'ja' zeggen moeten we wel bedenken dat ook een Ockeghem onwaarneembare kunstigheden in zijn muziek verstopte, dat Bartok vaak uitging van de al even onhoorbare gulden snede, enz. De belangrijkste strijdvaardig is in dit verband of tonaliteit (of zoals Peter Schat prefereert 'tonicaliteit') een noodzakelijke voorwaarde is voor muzikale communicatie. Sinds Schoenbergs Drie Klavierstukke opus 11, die we als de eerste atonale compositie kunnen beschouwen, zijn nu 90 jaar verstreken. Kunnen we nog steeds volhouden dat de meerderheid van de muzikkliefhebbers, die atonale muziek al die tijd heeft afgewezen, er gewoon nog aan moet wennen?

Bewerking van een artikel van Peter Wesly uit Kwartaalschrift, uitgave van de Vereniging voor Onderwijs Kunst en Wetenschap, april 1989

A B A H T

De Russische Avant-Garde

DE RUSSISCHE AVANT-GARDE

Een programma over de Russische bijdrage aan de moderne beweging in de kunsten.

Inleiding

Tegenover de mislukkingen van de perestroika van Gorbatsjov op economisch en binnenlands politiek gebied staan de successen op het vlak van de buitenlandse politiek en van de cultuur. Popgroepen, beeldend kunstenaars, theatergezelschappen, filmregisseurs, modeontwerpers enz. zwermen uit over landen buiten het oostblok, terwijl tal van westerse kunstenaars zich thans met hun werk kunnen presenteren in met name de grote steden.

De culturele perestroika kent als een van de meest in het oog vallende nevenverschijnselen de rehabilitatie van Russische kunstenaars die in het begin van deze eeuw een belangrijke bijdrage hebben geleverd aan vernieuwingen in de kunst: Malevich, Sjostakovich, El Lissitzky. Zo was vorig jaar in de Sovjet Unie voor het eerst sinds lange tijd in het openbaar weer werk te zien van Kazimir Malevich. Hiertoe was een tentoonstelling ingericht die eerder dit jaar honderduizenden naar het Stedelijk Museum in Amsterdam heeft getrokken. Overigens was deze expositie een van de vele manifestaties over Russische kunst en cultuur welke onlangs hebben plaatsgevonden in Nederland. Wij noemen hier het Holland Festival, waar dit jaar muziek en theater uit Rusland centraal stonden, het filmfestival "Sovjetskoje Kino", "Traditie en revolutie; de joodse Renaissance in de Russische avant-garde 1912-1928", een tentoonstelling met werk van o.a. Chagall en El Lissitzky, "Russische avant-garde theater 1914-1934", een tentoonstelling over o.a. Meyerhold, Vachtangov en Tairov, "Sovjet Architectuur 1917-1987" en "Russen en Nederlanders, 1600-1917", alle te Amsterdam.

Deze culturele perestroika is voor ons aanleiding geweest om in het kader van het Studium Generale nader in te gaan op de Russische avant-garde kunst en cultuur uit de periode rondom de Russische revolutie, afgerond op de periode 1900-1937. Deze periode wordt gekenmerkt door radicale

Г А Р Т Е

politieke en culturele veranderingen, die zich met een geweldige snelheid hebben voltrokken en die vanuit zeer uiteenlopende richtingen zijn geïnspireerd. Een nieuwe generatie kunstenaars (Goncharova, El Lissitzky, Rodchenko, Kandinsky, Larionov, Malevich, Stepanova en Tatlin), schrijvers (Mandelstam, Khlebnikov, Mayakovsky en Kruchonykh), filmers (Eisenstein, Vertov), architecten (Melnikov, Leonidov), componisten (Prokofiev, Shostakovich) en theoretici (Uspensky) verenigden zich in een verwerping van de waarden uit het verleden en in een onverbiddelijk zoeken naar een nieuwe en moderne wereld.

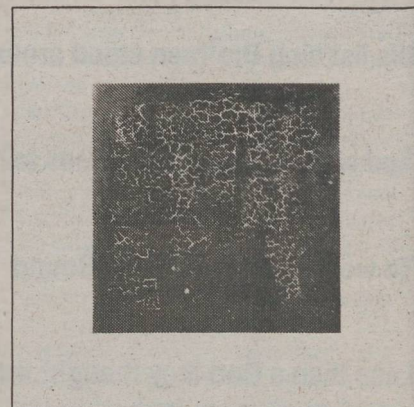
Deze culturele beweging is ook voor de ontwikkeling van de cultuur in het westen van belang geweest. Reeds in het begin van deze eeuw was Rusland namelijk een ontmoetingscentrum voor ideeën uit heel Europa. In 1914 kwam daar verandering in toen het land met het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog in een isolement geraakte, dat tot na de revolutietijd, 1917-1921, duurde. In deze periode werden Moskou en Petrograd (zoals Leningrad toen heette) gekenmerkt door een enorme artistieke activiteit. Daarbij denken wij in de eerste plaats aan het ontstaan van de pre-revolutionaire beweging van het Suprematisme (Malevich) en de post-revolutionaire school van het Konstruktivisme (Rodcenko). Toen de ideeënuitswisseling met het buitenland weer mogelijk werd in het begin van de twintiger jaren, kregen deze bewegingen een grote invloed op het naoorlogse West Europa. Berlijn als toenmalig middelpunt van de westerse cultuur speelde daarin een belangrijke rol. Als voorbeeld van deze beïnvloeding noemen wij hier het functionalisme in design en architectuur, dat sterk onder invloed van de ideeën van het Suprematisme en het Konstruktivisme heeft gestaan. Van de andere kant vertonen het Russische Futurisme en het Non-sense Realisme duidelijke kenmerken van het Duitse Dadaïsme.

In dit Studium Generale proberen wij belangstelling op te wekken voor een tijdperk dat in vele opzichten ons denken en onze cultuur heeft beïnvloed. Voor een

overzicht van de activiteiten verwijzen wij hier naar de agenda op de achterpagina.

In aanvulling op het Studium Generale-programma organiseert de Stichting Intro op zaterdag 11 en zondag 12 november een aantal concerten van Russische gecomponeerde muziek uit de jaren '20. Het Filmhuis Lumière programmeert in november in een drie weken durende cyclus documentaires en speelfilms uit de Sovjet Unie. Uitgebreide informatie over deze programma's verschijnt binnenkort in de folder van de Stichting Intro en in de krant van Filmhuis Lumière.

boven
Alexander Rodchenko: *Untitled*
midden
Fernand Léger: *Charlie Chaplin*
rechts
Malewitsch: *Black square*

“It don't mean a thing ...”

if it
ain't
got that

SWING

Duke Ellington

Reflud
Hans Duller

Een Studium Generale programma over jazz

Bij het woord 'jazz' denken velen aan Louis Armstrong, Billie Holiday of Charlie Parker. Deze drie jazzlegendes staan voor een bepaalde levenshouding. Louis Armstrong staat voor de 'ghettoboy' die zich op wist te werken tot 's werelds meest populaire zwarte musicus. Billie Holiday is de kwetsbare jazzzangeres die ondanks haar muzikale successen haar draai in de wereld niet kon vinden. Charlie 'Bird' Parker tenslotte is voor velen het symbool van de geniale, maar maatschappelijk onaangepaste kunstenaar. Zowel Billie Holiday als Charlie Parker kampten tijdens hun leven met een onoplosbaar heroïneprobleem.

Jazz is echter meer dan een drietal legendes: jazz is in de eerste plaats de belangrijkste en origineelste Amerikaanse culturele bijdrage aan de twintigste eeuw. Rond 1900 uitgevonden, is deze muziekstijl nog steeds springlevend. De laatste jaren mag de jazz zich in een alsmaar groter wordende belangstelling verheugen. De festivals rijzen de pan uit en vele steden hebben hun eigen jazzclub.

Jazz is typisch 'live'-muziek. Het directe contact tussen musici en publiek is één van de specifieke kenmerken van deze muziekvorm. Jazzmusici werken niet aan de perfecte uitvoering van een door een componist volledig uitgeschreven partituur, maar ze improviseren op korte muzikale thema's. De improvisatie die een jazzmusicus op een bepaald thema speelt, zal elke keer weer anders zijn. Dit typerende aspect maakt de jazz zo spannend: jazz is een zich continu ontwikkelend

en veranderend muzikaal proces. Wat vandaag actueel is, kan morgen verouderd zijn. Misschien dat dit kenmerk er de oorzaak van is dat de jazz haar fanatieke bewonderaars heeft: individuen die honderden kilometers afleggen om een uurtje hun jazz-idolen te kunnen horen en zich failliet kopen aan langspeelplaten. Dit om een klein beetje van de jazz die er elke dag gespeeld wordt te kunnen vastleggen.

In het programma "It don't mean a thing..." willen we iets van dit 'jazzgevoel' overdragen met lezingen en een aantal concerten. Hiervoor hebben wij de volgende bands gekozen: het J.C. Tans Orchestra, het Trio Joep van Leeuwen en Reflud. Daarnaast levert de afdeling Jazz van het Maastrichts Conservatorium een bijdrage. Zie voor het programma-overzicht de agenda op de achterpagina.

Gerard Swaen ziet de vergankelijkheid

"OVER VIJFTIEN JAAR WETEN WE DENK IK ALLES"

Limburgse ex-mijnwerkers lopen geen groter risico om aan maagkanker te overlijden dan mensen die nog nooit van hun leven koempel werden genoemd. En er zijn geen duidelijke aanwijzingen gevonden dat eetpatronen of sociale klasse de limburgse onderzoekspopulatie hebben beïnvloed. Dat is een van de bevindingen waarmee Gerard Swaen deze week promoveert. Het proefschrift handelt over beroepsrisico's en risk-assessment. Hij voorziet een stormachtig en succesvol, doch kortstondig leven voor zijn vakgebied. "Een broekje op onderzoeksgebied", noemt hij zichzelf. "Als je hier wilt komen werken mag je wel eens andere kleren aantrekken" moet hij vaak horen van de arbeiders.

Promovendus Gerard Swaen (foto Franco Gori)

Eenvoudig getypeerd wordt in de arbeidsepidemiologie onderzocht of werknemers die tijdens werkzaamheden werden blootgesteld aan bepaalde stoffen vaker aan kanker overleden dan men op grond van vergelijking met een niet blootgestelde groep zou mogen verwachten. Beroepsrisico's kunnen zo worden bepaald en causale relaties aangetoond. Dergelijke gegevens kunnen worden gebruikt bij normering van blootstellingen. Concreet betekent het een onderzoeksveld tussen honderden meters archiefkasten en computerprogramma's. Het is het contact met mensen in bedrijven dat het werk voor hem zo aantrekkelijk maakt. Van saaiheid wil hij niets weten: "Nodig een stel epidemiologen uit en je feest is geslaagd."

Schadeclaims

De aandacht voor dit epidemiologisch onderzoek komt uit de Verenigde Staten overwaaien. De aanzet kwam daar vanuit bedrijfsdirecties die zich genoodzaakt voelden wetenschappelijke inzichten te verschaffen over de risico's die hun werknemers op de werkvloer liepen. Nabestaanden van aan kanker overleden arbeiders startten er schadeclaimprocedures. Uit die voedingsbodem resulteerend epidemiologisch onderzoek heeft inmiddels heel wat kankerverwekkers ontmaskerd. De verketting van asbest kunnen epidemiologen op hun conto schrijven. Tegenwoordig is er ook een voedingsbodem in Nederland. Het fenomeen schadeclaim komt in zwang. (Nabestaanden tegen DSM bij gevallen van mesotheliom.) En zelfs boeren die met door dioxine verontreinigde onver-

koopbare melk blijven zitten dreigen tegenwoordig na het eerste onderzoek al met de rechter. Ook daar gaat het om onvrijwillige blootstelling aan wat met enige fantasie een beroepsrisico genoemd mag worden, al heeft het voor direct betrokkene wat minder catastrofale consequenties. Van belang hierbij is immers het wetenschappelijk inzicht in de gevaren van dioxine voor de mens. Bovengenoemde risk assessment betreft de pretentie om met vastgestelde beroepsrisico's ook uitspraken te kunnen doen over blootstelling aan stoffen in het ons dagelijks omringende milieu. De angst en belangstelling voor nevelige bedreigingen neemt hand over hand toe. Met een zelfde wind kwamen de onderzoekers aanwaaien. Een groot deel van de aan de RL werkzame epidemiologen heeft een opleiding in de VS genoten. En dat zal voorlopig wel zo blijven: volgens Swaen zit het er niet in dat in Nederland scholingsmogelijkheden worden ontwikkeld. Zo blijft "epidemioloog" een onbeschermde titel. De onderzoeksactiviteit daarentegen zit in de lift. Swaens proefschrift kan als een pleidooi gelezen worden. Voor- en nadelen worden opgesomd en gecontrasteerd met ander (toxicologisch / in vitro) onderzoek. En die voordelen zijn evident.

Swaen: "een epidemioloog onderzoekt causale effecten in real life situaties. Da's heel wat anders dan een onderzoeker die met proefdieren werkt. Vaak worden er rattensoorten genomen omdat die nu eenmaal aanleg hebben voor het ontwikkelen van bepaalde kankers. Wanneer je dan de resultaten wilt gaan extrapoleren voor gezondheidsrisico's bij de mens kom je natuurlijk op glad ijs."

Beroepsrisico

Van concurrentie met andere onderzoekers is echter toch geen sprake. De vakgebieden moeten als complementair worden beschouwd, wat thans tot uiting komt in onderzoeksprojecten van AMT waarbij toxicologische en epidemiologische designs op elkaar worden afgestemd.

Binnen diezelfde vakgroep wordt veel gewerkt met derde geldstroom. Swaen trots: "in vijf jaar tijd ben ik goed geweest voor opdrachten uit het bedrijfsleven ter waarde van een miljoen gulden." Soms bedraagt het aandeel van contractresearch bij AMT meer dan 50% van het totaal. Voor velen is daarmee de gevarieerde bereik en begint het twijfelachtig te worden of de ontwikkeling van het vakgebied in voldoende mate door wetenschappelijke overwegingen kan worden gestuurd. De studies die aan bod komen in de dissertatie hebben opvallend genoeg voornamelijk betrekking op beroepsmatige activiteiten in sectoren en bedrijven die hier al jaren niet meer opereren: steenkoolmijnen en cokovens. Natuurlijk ligt dat gedeeltelijk aan de methode van onderzoek. Epidemiologische studies veronderstellen nou eenmaal data die een eind terug gaan in de tijd, anders valt niet goed na te gaan of de sterftkans afwijkend is, en de controlegroep moet een redelijke kans krijgen om een aantal overledenen voort te brengen die vergelijking zinvol maakt. Daarnaast openbaren risico's zich wellicht pas in een latere levensfase. De eerste onderzoeken van Swaen aan de RL hebben betrekking op politiek wel erg ongevoelige beroepsrisico's, want

de beroepen bestaan in ons land niet meer. De vraag of die doelbewust werden geselecteerd durft hij niet ontkenkend te beantwoorden. "Maar de buitenlandse vakbladen tonen grote interesse".

Kredietwaardig

Inmiddels heeft hij voldoende vertrouwen weten op te bouwen binnen het bedrijfsleven en komen er opdrachten binnen waarbij ook actueel bijzonder relevante blootstellingen worden onderzocht (acrylonitril). De winsten uit contract-research staan toe dat probleemstellingen die bij bedrijfsdirecties niet voldoende kredietwaardig worden bevonden een kans krijgen. Wetenschappelijke uitdagingen kunnen zo beter worden aangenomen. Ook vraagstellingen vanuit andere maatschappelijke geledingen beginnen hun weg te vinden. Onderzoek naar effecten van langdurige blootstelling aan electro-magnetische straling werd opgezet naar aanleiding van vragen daaromtrent die door een bewonersorganisatie aan de wetenschapswinkel werden gesteld. Opvallend is het vrijwel ontbreken van eerste en tweede geldstroom-projecten. Op ministerieel nivo, bij het directoraat-generaal van de arbeid, waar onderzoeksthema's worden voorgedrukt en de geldstromen voor onderzoek om het mac-waarden systeem (maximaal aanvaardbare concentraties) te perfectioneren worden gekanaliseerd, is de aandacht traditioneel gegroeid richting toxicologisch en veelal proefdier onderzoek.

"Ze hebben niet het geduld om anderhalf jaar-zoveel tijd heb ik doorgaans nodig - op resultaten te wachten, want ze werken daar nou eenmaal met jaarplanning", is Swaens verklaring. "Maar ach, al dat onderzoek om die mac-waarden naar beneden te krijgen is voor wat de epidemiologische inbreng betreft een aflopende zaak. Kijk, ratjes en telkens nieuwe doseringen en blootstellingswaarden, daar kunnen toxicologen zich nog honderden jaren mee zoet houden, maar het leveren van inzichten op basis van werkplek-gegevens is aan duidelijke grenzen gebonden. Ik voorspel dat over zo'n 15 jaar epidemiologisch onderzoek van beroepsrisico's niet meer wordt uitgevoerd. Dan weten we wel zowat alles. Maar tot die tijd is er nog geweldig veel werk te verzetten. Er is nog een schat aan onderzoeksmateriaal die ons kan leren over de beïnvloeding van humane organismen."

Vakbeweging

Dat "materiaal" zal dan toch eerst ontsloten moeten worden. In zijn dissertatie flirt Swaen daarom openlijk met de vakbeweging en chemische concerns. "Wat overigens niet wil zeggen dat de risico's in de chemische industrie groter zouden zijn dan in andere sectoren", voegt hij daar aan toe. Swaen lanceert het idee om bij bedrijven data-banken aan te gaan leggen. Informatie-systemen t.b.v. de onderzoeker, kan dat allemaal zo maar, en wie zal die systemen moeten gaan beheren? "Feitelijk zijn er twee principiële bezwaren: de naam van de onderneming moet enigzins beschermd kunnen worden, en verder is er het recht op privacy. Ik zie echter geen al te grote problemen. Een bedrijf is immers vrij om aan onderzoeksresultaten toe te voegen wat het wil. Een inbreuk op de privacy voorzie ik evenmin want ik heb alleen maar onschuldige data nodig zoals naam, geboortjaar, werkduur, etc." Hij heeft zelf overigens de ervaring dat men bij het CBS drie en een half jaar bakkeleit alvorens er doodsoorzaken worden prijsgegeven, hetgeen natuurlijk een ontzettende vertraging veroorzaakt. En is hij dan niet bang dat dergelijke informatiesystemen voor andere doeleinden zullen worden aangewend, wan-

neer ze bijvoorbeeld gekoppeld worden aan gegevens die hijzelf niet gebruikt? "Er zou een beoordelingscommissie moeten komen die onderzoeksoplossingen toetst, analoog aan de Amerikaanse op-zet."

Sociobiologie

Onderzoeksconclusies lijken ook een speciale zorg nodig te hebben, vooral omdat er met designs gewerkt wordt die nogal wat zogeheten confounding factors verbergen. Zo schrikt Swaen er niet voor terug om zijn bevindingen in Nederland die afwijken van Amerikaanse ervaringen in verband te brengen met een grotere kans voor niet-blanken om longkanker te ontwikkelen, terwijl het onderzoek daar helemaal niet op gericht was. De zijstraat van de sociobiologie ligt dan gevaarlijk dicht om de hoek. Met die versturende factoren is tegelijkertijd het belangrijkste probleem genoemd. Wanneer met real-life gegevens wordt gewerkt is het onmogelijk allerlei eventueel storende factoren in de hand te houden. Via statistische bewerking verkregen conclusies behoeven vaak een ondersteunend verhaal dat zwaar leunt op logica en verwijzingen naar andere vakgebieden (geneeskunde, sociologie). Het gevaar van selectiviteit ligt dan op de loer, en het is vanzelfsprekend dat Swaen benadrukt dat het belangrijk is aan te tonen dat je een onderzoeker bent die te vertrouwen is, (en geen milieu-extremist die er op uit is om een bedrijf van van alles en nog wat te betichten). Of hij niet bang is dat de promotiecommissie om dergelijke redenen zal gaan zeuren over de gehanteerde designs en verklaringen? "Nee hoor, die onzekerheden horen er nu eenmaal bij. Het getuigt juist van wetenschappelijke moed die gegevens te gaan onderzoeken. Ik voel het zelf als een soort noodzaak om het te doen. Je mag zo'n kennispotentieel eigenlijk niet ongebruikt laten. Het is eigenlijk van den gekke dat mensen gevaren lopen terwijl je zo veel kunt leren van gegevens in een bedrijf, en dat in een tijd waarin er zo'n enorme belangstelling is voor het milieu".

In het proefschrift wordt ook ruim aandacht geschonken aan risk assessment: de mogelijkheid om gevonden beroepsrisico's te vertalen in blootstellingsnormen bij omgevingsfactoren. We kennen inmiddels verschillende risico-normeringen: risico's bij blootstellingen op de werkvloer, milieu-risico's bij emissies, risico's bij productie en vervoer van gevaarlijke stoffen, etc.. Het Nationaal Milieubeleidsplan staat er vol mee. De milieubeweging pleit echter voor een keten-risicobenadering waarin niet per stof of activiteit risico's worden bepaald. In deze visie moet vanuit een integrale analyse van grondstof tot afval de aanvaardbaarheid en toelaatbaarheid van risico's bij blootstellingen in afzonderlijke schakels van de risico-keten worden bekeken. Geconfronteerd hiermee zegt Swaen: "Dat is misschien wel erg slim bedacht, maar mensen realiseren zich niet goed wat je met epidemiologisch onderzoek niet allemaal voor causale verbanden, bij gecombineerde blootstellingen, dosis-effect relaties en noem maar op, kunt ontdekken. Daarnaast weten we nog veel te weinig van effecten bij humane organismen. Als er zo'n bedrijfsarts naar me toe komt met de vraag of drie sterfgevallen niet een relatie met het bedrijf zouden kunnen hebben, dan moet ik daar dan van mezelf achter zien te komen." Epidemiologisch onderzoek naar beroepsrisico's is onmiskenbaar een belangrijke schakel in een steeds harder rammellende keten.

Paul Thewissen

Servatius party

Op donderdag 22 sept. organiseert S.V. Servatius een servatius party. Vanaf 21.00u. Info: S.V. Servatius, tel. 211126.

Proefpersonen

Voor een onderzoek onder leiding van de vakgroep Sociale Psychiatrie zoeken wij deelnemers die in de loop van dit jaar hun rijexamen willen afleggen. Het onderzoek beslaat drie dagen. Van onze kant wordt je gevraagd een horloge te dragen dat tien maal per dag een piep laat horen. Hierop moet je dan reageren door een kort vragenlijstje in te vullen en een speekselmonster te nemen. De vragenlijstjes informeren naar opgedane ervaringen gedurende de dag. Het speeksel dient ter bepaling van het hormoon cortisol. Deelname wordt gehonoreerd met een kleine materiële vergoeding. Vooral mannen worden uitgenodigd te reageren.
Info: Ric v. Poll; tel. 043-299784 of Miranda v.d. Boorn; tel. 043-299772, Vakgroep Sociale Psychiatrie, Parallelweg 45-47.

Anorexia Nervosa

Het Vrouwengezondheidscentrum Maastricht (VGC) start deze maand een groep voor vrouwen met Anorexia Nervosa. Bij Anorexia Nervosa neemt het dwangmatig hongeren en bezig zijn met eten een centrale plaats in het leven in. In de groep wordt gewerkt aan de hand van thema's die belangrijk zijn bij Anorexia Nervosa, zoals eten, identiteit, zelfvertrouwen e.a. Geïnteresseerden kunnen zich opgeven bij het VGC, tel. 252319 met achterlating van naam en telefoonnummer. Wij nemen dan z.s.m. contact met u op.

Buitenland

Bureau Buitenland Info

In het kader van de culturele betrekkingen tussen Nederland en Canada heeft de Canadese overheid voor het academisch jaar 1990-1991 weer 4 beurzen van maximaal 12 maanden voor Nederlandse studenten of pas afgestudeerden beschikbaar gesteld (alle vakgebieden m.u.v. medicijnen).

Nederlandse wetenschappers maken niet volledig gebruik van de mogelijkheden die het Cultureel Verdrag met Frankrijk biedt. De Fransen hebben bepaald dat vergoeding van het aantal Nederlandse bezoeken aan Frankrijk wordt gerelateerd aan de kwaliteit van de aanvragen en het wederzijds belang van een dergelijk bezoek. Aanvragen voor wetenschappelijke uitwisseling moeten voor 1 oktober worden ingediend.

Vanaf 1 april 1990 krijgen jaarlijks vijf onderzoekers de gelegenheid tijdelijk onderzoek in Japan te verrichten. Het gaat om studiebezoeken variërend van 2 weken tot een jaar. Per jaar zullen vier senior-onderzoekers en een junior-onderzoeker door het NWO worden aangewezen.
Info: bij Bureau Buitenland op dinsdag en donderdag van 10.00 tot 11.30 uur, kamer 2.006A, Bou 3, tel. 887513/7519.

Dienst

Voorlichting

werkers van de RL.

Interne vakature 121

Op het secretariaat van de vakgroep Fysiologie bestaat een vakature voor een ADMINISTRATIEF MEDEWERK(ST)ER
Taken:

- Het maken van afspraken en het bijhouden van agenda's van twee van de hoogleraren in de vakgroep.
 - Het openen en sorteren van de post van deze hoogleraren.
 - Het typen van blokboeken en van manuscripten in het Nederlands en het Engels. Deze grote stukken worden verwerkt met behulp van een tekstverwerker.
 - Het typen van brieven.
 - Het bijhouden van het archief.
 - Het vervangen van de secretaresse van de vakgroep.
- Vereist:
- Goede typevaardigheid.
 - Ervaring met tekstverwerker.
 - Een goede beheersing van de Engelse taal.
 - HAVO-diploma.
- Werktijden: Volledige dagtaak.
Salariëring: Inschaling afhankelijk van ervaring en opleiding max. f 2.993,- bruto per maand (max. schaal 5, BBRA 1984).
Info: mw. J Heemskerk of mw. K. van Brussel, toestel 476.

Interne vacature 122

De faculteit der Gezondheidswetenschappen geeft ten behoeve van de vakgroep Bewegingswetenschappen voor invulling vrij de functie van TOEGEVOEGD ONDERZOEKER (M/V)

De aanstelling zal voor een periode van vier jaar plaatsvinden.
Functieinformatie:
De RL werkt nauw samen met het Instituut voor Bewegingswetenschappen. Binnen dit Instituut voor Bewegingswetenschappen zijn diverse onderzoekerprojecten in voorbereiding zowel met gezonde onderzoeksgroepen (o.m. in het kader van bedrijfsfitness als met patiëntengroepen). Deze vacature wordt in het kader van deze samenwerking ingevuld.
Taak:

- Het zelfstandig uitvoeren van onderzoek op het gebied van physical fitness o.m. inhoudende
 - management en begeleiding van fitness programma's en testen.
 - het opzetten van een administratie voor doelmatige gegevensverwerking
 - rapportage naar de betreffende projectgroepen
- Het onderzoek dient bij voorkeur uit te monden in een proefschrift.
Opleidingseisen:
Een afgeronde academische opleiding bewegingswetenschappen eventueel in combinatie met de opleiding lichamelijke opvoeding of fysiotherapie ofwel een afgeronde opleiding tot arts met als specialisatie de sportgeneeskunde.
Salaris:
Afhankelijk van de ervaring bedraagt het salaris min. f 3.231,- bruto per maand (schaal 10 BBRA 1984) en max. f 6.107,- bruto per maand (schaal 11 BBRA 1984) excl. 8% vakantietoelage.
Info: dr. F. Verstappen vakgroep Bewegingswetenschappen, tel. 043 - 437788.

Congressen

Network 10 jaar

Van 19 t/m 22 sept. wordt het congres: 'Academic Institutions and Health Care

Systems as Partners in Health Care Development' georganiseerd. Deze conferentie is ter gelegenheid van het 10-jarig bestaan van het Network of Community-Oriented Educational Institutions for Health Sciences.

De conferentie vindt plaats in Rolduc, Kerkrade. De conferentie wordt op 18/19 september voorafgegaan door de tweejaarlijkse algemene vergadering van het Network.

Info: Network-congressecretariaat, mw P. Schoenmakers en het Network-secretariaat, mw I Kuppen, tel. 888313/303.

Sport

Handbal

Nieuw in het programma LV&S: handbal, voor mensen die van tempo houden. Op dinsdag van 16.00-18.00 uur in sporthal Randwijk, o.l.v. Geert Postma.

Competities intern

Zaalvoetballers en badmintonners opgelet: in de derde week van oktober starten de interne competities. Verdere info en inschrijvingen bij buro LV&S.

Tennistoernooi outdoor

Op zaterdag 7 okt. a.s. worden op de tennisbanen van tennispark Dousberg weer de jaarlijkse outdoor tenniskampioenschappen gehouden. Inschrijven bij buro LV&S.

Tai Chi

De lokatie m.b.t. het programma-onderdeel tai chi is gewijzigd, van de Brusselsestraat 13D naar Achter de Barakken 31A.

Wielrennen

Op zondag 17 sept. a.s. starten we weer met het fietsen van toertochten door het Limburgse heuvellandschap. Verzamelen om 10.00 uur bij sporthal Randwijk. De rest van het jaar: vertrek elke zondag, woensdag en vrijdag om 10.00 uur vanaf sporthal Randwijk.

Vacatures DB NSSS

De Nederlandse Studenten Sport Stichting zoekt voor het komende bestuursjaar, dat loopt van okt. 1989 tot okt. 1990 kandidaten voor het dagelijks bestuur (m/v).

De NSSS is het overkoepelend orgaan van de studentensport in Nederland. Ze vertegenwoordigt 55.000 studentesporters. Hoofdtaken van de NSSS zijn:

- belangenbehartiging studentensport in NL;
 - coördineren van de organisatie van studentensportevenementen.
- Het DB kent de volgende functies:
- voorzitter; coördinatie NSSS-beleid, leiden vergaderingen, contacten onderhouden met diverse bestuursorganen;
 - secretaris; voorbereiden vergaderingen, coördinatie blad Student en Sport, sponsoring;
 - penningmeester; financieel beheer van ca. 40 NSSS-evenementen;
 - commissaris sport; contactpersoon studentensportevenementen.
- Van de kandidaten wordt verwacht dat zij:
- ervaring hebben met bestuurlijke werkzaamheden in bij voorkeur de sportwereld;
 - ca. 2 dagen per week beschikbaar zijn voor het bestuurswerk. Standplaats is Utrecht. Naast een reiskostenvergoeding (NS-jaarkaart) staat er een vergoeding van min. fl.2500,- per jaar ter beschikking.
- Schriftelijke reacties kunnen gestuurd

worden aan: Nederlandse Studenten Sport Stichting, Nieuwe Koekoekstraat 97, 3514 EC Utrecht. Info: 030-731265 of LUSS, tel. 887080.

Bergbeklimmen

Elke dinsdag is er van 19.00-20.15u. MAASSAC-training o.l.v. Hans Lanter. Locatie: Sporthal Randwijk.

Veldvoetbal

Sportvereniging DBSV organiseert samen met Buro LV&S een wekelijkse veldvoetbaltraining voor studenten en medewerkers. Onder deskundige leiding staan warming-up, oefenvormen en partijtje op het programma. Als de groep groot genoeg is, zullen ook vriendschappelijke wedstrijden gespeeld worden. De trainingsinstuif staat voor iedereen open (mannen en vrouwen). Op vertoon van de LV&S-sportkaart is de toegang gratis; zonder kaart kost het na 1 okt. fl.2,- per keer. Nieuwe spelers en speelsters zijn welkom. Er wordt iedere dinsdag gevoetbald van 17.30-19.00u op de velden van DBSV in Sportpark heugem (600m vanaf Sporthal Randwijk). Info: tel. 887132/621992.

JSTD'89

Op 19 en 20 okt. zal voor de 25e keer het Jongere Jaars Sport Toernooi Drienerlo plaatsvinden op het sportcomplex van de Universiteit Twente. Het JSTD is een breedtesportevenement voor eerste- en tweedejaars studenten van de Nederlandse Universiteiten georganiseerd onder auspiciën van de NSSS.

Er kan worden deelgenomen in 10 takken van sport, te weten: badminton, basketbal, hockey, roeien, softbal, voetbal, volleybal, tafeltennis, tennis en waterpolo. Alle sporten, behalve roeien, spelen zich af op de Campus v.d. Universiteit Twente. Overdag wordt er gesport, terwijl er s'avonds een aantal activiteiten plaatsvinden. In de eerste plaats is er het JSTD feest in de Bastille op de campus, met de funkband 'what a gig' en het kwartet ' Buzz Buzz & de strippenkaarten'. Verder is er op woensdagavond een optreden van de cabaretier Vincent Bijlo. Op donderdag zal een film gedraaid worden. Inschrijvingen: LV&S, tel. 887135 of de JSTD, tel. 053-898001.

Geneeskunde

Studenten gezocht

De FdG zoekt enthousiaste studenten voor de volgende functie: Lid Studierichtingscommissie. De SRC adviseert de Faculteit over de invulling van het medisch onderwijs in alle facetten. Deze commissie bestaat voor de helft uit studenten en deze oefenen dan ook een aanzienlijke invloed uit op het studieprogramma.
Info en aanmelden bij: Chris Boek, tel. 474561.

VCE

Op woensdag 11 oktober 1989 vergadert de Vaste Commissie voor de Examens FdG. Aan alle leden van de VCE FdG is deze nieuwe vergaderdatum per brief bekendgemaakt alsmede is bericht dat er een vacature is voor een DCE-lid. Voor 27 september 1989 dienen kandidaten aangemeld te worden (zie schrijven BO-89-16.661).

Aanwezigheidsverplichting

Alle studenten van de cursusjaren 1 tot en met 4 hebben op hun woonadres een brief ontvangen van de Onderwijs Coör-

Dienst

Voorlichting

dinatie Commissie inzake de aanwezigheidsverplichting bij onderwijsgroepen. Alle studenten worden verzocht hier goede nota van te nemen. Exemplaren van deze brief (BO89-14.131) zijn steeds verkrijgbaar bij de onderwijsinformatiebalie Geneeskunde te Randwyck tijdens de openingstijden.

Medisch Contact

Voor alle studenten is gratis bij de informatiebalie FdG beschikbaar (zolang de voorraad strekt) nr. 35 van het weekblad Medisch Contact. Het nummer is gewijid aan het Medisch Onderwijs anno 1989. De inhoudsopgave is: Verbeterd selectie het lage rendement? - Medische faculteit en artsopleiding. Overwegingen bij een keuzeprocess - Co anno nu. Echt assistent of alleen toekijker? - Een nieuw artsexamen - Een algemeen klinisch vormend jaar - Aansluiting basisartsopleiding- vervolopleiding - De oude wensen van een nieuwe generatie - Vrouwelijke art-

sen en de gezondheidszorg van morgen: zuster, is uw man ook thuis?

Gezondheids- wetenschappen

1e jaars studenten

Wijziging bijeenkomsten Introductie Memic:
groep 109: 27 sept. 10.00-10.45u.
groep 111: 27 sept. 11.00-11.45u.
groep 127: 28 sept. 09.00-09.45u.

Rechts- geleerdheid

Kollegekaarten avondopleiding

Dinsdag 19 september vanaf 17.45 uur zullen pasfoto's t.b.v. de verplichte kol-

legekaarten gemaakt worden in de hal van de Nieuwenhof. Tevens kunnen dan de ouderejaars studenten hun kollegekaart inleveren. Kollegekaarten voorzien van zegel kunnen dan op 26 september weer afgehaald kan worden in de hal van de Nieuwenhof.

Kollege rechtshandhaving

Woensdag 20 september 13.00 uur Mabi-bioscoop kollege rechtshandhaving.

Kollege sociale wetenschappen

Woensdag 20 september 09.00 uur kollegezaal Nieuwenhof kollege sociale wetenschappen.

Kontaktpersonenoverleg jaar 1

Woensdag 20 september 14.00 uur Statenzaal Gouvernement kontaktpersonenoverleg jaar 1.

Beurs voor Harvard Law School

De WFC Stevens Foundation in Amsterdam heeft voor het studiejaar 1990/1991 een beurs beschikbaar gesteld voor één jaar studie op de Harvard Law School/ International Legal Studies Program. De beurs is met name bedoeld voor studenten die interesse hebben in de fiscale advocatuur. Informatie over deze beurs en aanmeldingsformulieren kan men verkrijgen bij M.L. Satijn, kamer 1018 Nieuwenhof. De aanmeldingsformulieren moet men vóór 31 oktober hebben ingediend.

Nadere regeling en regeld en richtlijnen

Met ingang van heden ligt bovengenoemde informatie bij de postvakjes in de Nieuwenhof alsmede een overzicht met data van examens c.q. onderdelen van examens.

Kollege Sociale Wetenschappen

Woensdag 27 september, 14.30 uur Mabi-bioscoop Kollege Sociale Wetenschappen.

WIJ ZORGEN
DAT UW MENING
WORDT GEHOORD.
STEM LIJST 2

ALS PARTNERS
ONDERWEG

CFO. CNV-bond voor Overheid, Gezondheid, Welzijn en Sociale Werkvoorziening, 070-514051
Hoofdkantoor: Zeekant 35, 2586 AA 's-Gravenhage

CRALS TAXI'S

Part-time
chauffeurs

gevraagd voor weekend.
Malbergsingel 6, 6218 AV Maastricht
Tel. administratie: 043-435000

Proefschrift? Datawyse!

Het bewijs dat het ook anders kan

Sinds haar ontstaan doet Datawyse niets anders dan proefschriften produceren. Datawyse heeft bewust gekozen voor deze specialisatie. Tesamen met Krips Repro levert zij u een compleet dienstenpakket om uw dissertatie van A tot Z te verzorgen en te begeleiden. Van diskette tot proefschrift tot een eventuele handelseditie. Krips Repro, de grootste dissertatiedrukkerij van Nederland, draagt zorg voor een optimaal gedrukt en afgewerkt boekwerk, terwijl Datawyse u persoonlijk begeleidt tijdens de produktiefase van het

“drukklare” model van uw manuscript. Of u nu zelf uw manuscript “drukbaar” aanlevert of dat wij dit voor u verzorgen, in alle gevallen hebben wij een *op maat gesneden oplossing* voor u. Wij leveren u reeds een volledig afgewerkt proefschrift, inclusief ISB-registratie, stellingen, receptie- en uitnodigingskaartjes voor 2190 gulden, inclusief BTW (300 exemplaren/96 bladzijden). Wilt u ook kennismaken met die andere manier van publiceren, stuur dan vandaag nog de bon op!

Ja, ik wil het bewijs dat het ook anders kan,

- Stuur mij een door u verzorgde dissertatie tesamen met een offerte voor het drukken van mijn proefschrift, inclusief het drukken van stellingen, receptie- en uitnodigingskaarten.
oplage:
aantal pagina's:
- Neem contact met mij op om een afspraak te maken, waarna ik een vrijblijvende kostenopgaaf ontvang tesamen met gedetailleerde informatie over de produktie-, druk- en afwerkingsmogelijkheden van mijn proefschrift. Ik ben bereikbaar tijdens kantooruren op tel.nr. of daarbuiten op tel.nr.
- Ik wil meer informatie van u ontvangen over de mogelijkheden om een handelseditie van mijn proefschrift uit te geven.
Naam:
Straat:
Postcode + woonplaats:
Vermoedelijke promotiedatum:

Verstuur de ingevulde bon naar Datawyse, Volantruwe 6, 6218 EH Maastricht en wij zullen u per omgaande informeren over de door u aangekruiste onderwerpen.

datawyse

Datawyse Publishing Services
Volantruwe 6, 6218 EH Maastricht
043-473460 (ook buiten kantooruren)

Krips Repro Meppel
Kaaipweg 6, 7944 HV Meppel

OP KAMERS?

Ben je op zoek naar een kamer of woon je op een kamer, én wil je er meer over weten? Lees dan de brochure **OP KAMERS**

WANT daarin staat alles over ondermeer **huurprijzen** van

kamers, **huurbescherming** van kamerbewoners, **onderhoud** van je kamer,

servicekosten en **huuropzegging**. Verder staan er veel nuttige **adressen** in en **modelhuurkontrakten**.

OP KAMERS is een uitgave van de

Federatie LOBH, LOS en NVH, en is gemaakt in samenwerking met het ministerie van VROM.

Je kunt de brochure bestellen door overmaking van f 2,50 op postgiro 3067398 ten name van LOBH-informatie onder vermelding van **OP KAMERS**.

In het kader van het 200-jarig bestaan van de Stadsschouwburg in Maastricht is nu ook onze bonbon als beste geselecteerd

Friandises

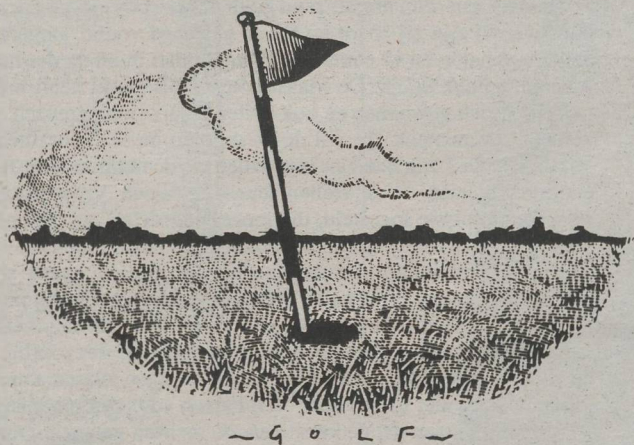

Chocolatier

De vermaarde pralines van Maastricht

Wycker Brugstraat 55, Maastricht

MORET en de *Mooie Momenten* van het GOLFSPEL

~ G O L F ~

Golf. In wezen is het golfspel heel simpel: de bal moet het gat in. In the hole. Het probleem is alleen dat men dit slechts mag bewerkstelligen door er met een stok tegen te slaan. Met de hand het laatste duwtje geven, schoppen of zelfs koppen is verboden.

Tee. Uit te spreken als "tie". Bij de afslag legt men de bal op de tee. In Engeland beschouwt men half vijf als meest ideale tijd om af te slaan.

~ T E E ~

De club. Er zijn stokken met ijzeren en met houten koppen. In verschillende gewichten. De bal dient men met de platte kant te raken. De ronde kant laat bij de tegenstander achter het oor een zelfde litteken ach-

ter als een toevallig verdwaalde golfbal.

Swing. Met het uiteinde van de club dient men bij het raken van de bal een cirkelbeweging te beschrijven met de schouders als middelpunt. Duke Ellington

~ S W I N G ~

droeg destijds, als enthousiast golfer, één nummer speciaal aan deze beweging op: "It don't mean a thing, if it ain't got that swing."

Bal. In ons land heeft de bal een diameter van 4,1 cm. In Amerika speelt men met een dia-

meter van 4,3 cm. Beginnende spelers wordt geadviseerd met een grotere bal te slaan. Als

~ B A L ~

oefenmateriaal wil de grapefruit zich nog wel eens lenen.

Broek. Golfbroeken kan men in alle soorten kopen, zolang het maar een ruit is. Het ballenmotief zal men dan ook (vreemd genoeg) nooit in het rek zien hangen.

~ B R O E K ~

De poel. Stel: uw bal belandt op de bodem van de poel. Rol dan de pijpen van uw geruite broek op en waad met gepaste waardigheid het water in. Vanuit deze positie is het onmogelijk de bal meteen in de hole te slaan. Probeer daarom om, met één machtige klap van uw club op het wateroppervlak, uw toekijkende en besmuikt lachende caddy een nat pak te bezorgen. Indien dit niet lukt, gooi 'm er dan gewoon in.

Ook een carrière kent z'n mooie momenten. Praat daarom 'ns met de mensen van Moret. Bel met de heer R.J. Ekkebus: 010 - 407 25 21.

Moret

LID VAN ARTHUR YOUNG INTERNATIONAL

EEN SSGZ
VERZEKERDE
KIEST DAARNA
VOOR HET
INTERPAKKET VAN
Pro Civibus

AMSTERDAM 020-736111
GRONINGEN 050-184114

GRIEKSE EETHUIS
Nellios
DE BETERE GRIEKSE
SPECIALITEITEN

Menu's vanaf:
f 9,50 tot f 24,50

Gefrituurde visjes

Gegrilde makreel en forel

Geopend 17-22 uur
Ma. gesloten

Alex. Battalaan 61
Maastricht. Tel. 043-215358

**Autorijschool
Dorssers**

doet het met garantie

Jawel, indien u de eerste keer niet slaagt voor het rijexamen, betaalt u de tweede keer niets.

Door het houden van proefexamens wordt u optimaal voorbereid op uw examen.

U betaalt slechts fl.35,- per rijles in VW golf. Tevens het adres voor uw motorrij-opleiding.

Bel voor informatie 043- 616153.

STUDEREN
IS AL DUUR
GENOEG...

Kollegegeld, kamerhuur, studieboeken, een geknepen beurs. Als student kun je je geen bokkesprongen veroorloven.

Maar speel je op zeker. **Stuver**, de studentenverzekering van NBBS Reizen voelt met je mee (we zijn immers zelf student geweest). En heeft een aantal verzekeringen ontwikkeld waar je niet extra voor hoeft te bezuinigen. Je gezondheid en je dure spulletjes zijn daarmee prima verzekerd.

Vanaf f 448,-* per jaar je eigen ziektekostenverzekering en vanaf f 60,- een Prima pakketverzekering (aansprakelijkheid en inboedel). Vraag snel de folder aan, met de bon of bel 071-253333.

*zaki de wettelijke bijdrage van f 62,- tot 20 jaar en f 124,- vanaf 20 jaar

Stuur mij de STUVER-folder 01

Naam: _____
Straat: _____
Postcode: _____ Plaats: _____
Opsturen naar NBBS Reizen, Postbus 360, 2300 AJ Leiden

STUVER
DE STUDENTENVERZEKERING
VAN NBBS REIZEN

Gratis Universiteits Agenda bij:
(op vertoon van geldige collegekaart)

ASA Studeren Uitenduin
Leren en Leven

de Volkskrant

Akzo Financial Workshop

8 - 10 NOVEMBER

Algemeen overzicht

Gang van zaken in 1988 Mede als gevolg van de administratieve goedgang... (text continues)

Structurele ontwikkeling van Akzo Aangezien in het voorgaande werd het... (text continues)

Externe ontwikkelingen in 1988 Aan het gmetempo van de economie... (text continues)

Wat heeft de workshop u te bieden? Naast informatieoverdracht door middel van lezingen over onderwerpen als investeren, acquisitie, controlling, treasury, marketing en human resources wordt er ook een actieve bijdrage van de deelnemers gevraagd.

De financiële wereld van Akzo

Akzo is één van de grootste chemische concerns ter wereld, met de hoofdzetel in Arnhem, met 350 vestigingen in 50 landen en ruim 70.000 medewerkers.

Akzo Financial Workshop
Van 8 tot 10 november organiseert Akzo een financial workshop op het hoofdkantoor in Arnhem. Daarvoor nodigen wij doctoraalstudenten Bedrijfseconomie uit die vóór medio 1990 afstuderen.

Gast van Akzo
Akzo ontmoet graag ambitieuze jonge bedrijfseconomen en wil met deze workshop een aantal studenten nader kennis laten maken met de onderneming. De workshop biedt natuurlijk ook een uitstekende mogelijkheid voor oriëntatie op de beroepspraktijk van bedrijfseconomen en de ontwikkelingsmogelijkheden binnen hun loopbaan bij Akzo. Uiteraard verzorgt Akzo de overnachtingen in een hotel.

Wat heeft de workshop u te bieden?
Naast informatieoverdracht door middel van lezingen over onderwerpen als investeren, acquisitie, controlling, treasury, marketing en human resources wordt er ook een actieve bijdrage van de deelnemers gevraagd.

Wied nodigen wij uit?
Wij verwachten van de studenten die zich aanmelden dat zij aantoonbare belangstelling hebben voor financieel-economische en commercieel-economische vraagstukken van grote industriële ondernemingen.

Hoe kunt u zich aanmelden?
Aangezien er slechts 25 plaatsen beschikbaar zijn, zullen wij een selectie moeten maken. Als u zich wilt aanmelden, vragen wij u om in een brief uitgebreid in te gaan op uw motivatie voor deelname, uw ambities en uw verwachtingen ten aanzien van een toekomstige loopbaan. Ook verwachten wij een curriculum vitae met gegevens over uw studieverloop (inclusief vakken en resultaten) en eventuele nevenactiviteiten. Uw brief kan aanleiding geven tot een gesprek in de eerste week van oktober. In de week daarop vindt de laatste selectie plaats en worden de definitieve uitnodigingen verzonden. U kunt uw brief vóór 15 september 1989 sturen aan: Akzo Nederland, t.a.v. drs T.A. Schouten, Management Development en Recruitment, Postbus 9300, 6800 SB Arnhem. Voor meer informatie over de financial workshop kunt u terecht bij drs R.A. Muller, Management Development en Recruitment, telefoon 085-664738.

free record shop
ZO'N PLATENWINKEL!

Partner Consult
Adviesbureau voor partnerkeuze in Zuid-Nederland voor Acad., H.B.O. of vergelijkbaar ontwikkelingsniveau

U hebt het druk, fijne vrienden en interessante hobbies maar... u mist die ene vaste partner. U kiest niet voor toeval, wel voor doelgericht zoeken.
Brochure: mw. Schiks 045-740088, postbus 443 Heerlén.

UEBER ALLES

Medelanders, de Duitse volksaard verloochent zich nooit. Ik ben me ervan bewust dat al datgeen ik hierna nog schrijf tegen mij gebruikt kan worden. Ik ben dan net zo goed een rascist als alle anderen, maar wat moet je?

Dit voorjaar was ik in Berlijn. De Duitse vakbroeders hadden een congres georganiseerd. De heimelijke bedoeling was, dat de Groenen glashelder zouden aantonen dat de Roden en die verderfelijke Christenen op een doodlopend zijspoor zaten in hun gezondheidsideologieën. Wist ik veel...

Mijn Grüne vriendjes hadden mij voor dat congres uitgenodigd. De hele zwik werd betaald, ik zou in een kostbare suite aan de Kurfürstendamm worden ondergebracht, dus simpele ziel die ik ben dacht ik: "Hela! Dat wordt een aangenaam uitje."

Ik installeerde mij in het hotel en bezocht het Fraueninformationszentrum. Hoewel mijn Duits redelijk is besloot ik de taal vooralsnog niet te gebruiken; ik verval zo snel in dat Goebbelse gesnauw. In het Engels vroeg ik dus 'Hey, what's shakin' in Berlin this week?' Een bataljon vriendelijke dames begon voor mij te rennen. Met drie kilo Informationsmaterial verliet ik het pand. Jongens, in Berlijn schudt er nogal wat!

Onder het genot van een gratis sekt uit de minibar ploegde ik me door de informatie heen. Ik zou maar eens beginnen bij het multiculturele vrouwencafé 'Begine', aan de Potsdamerstrasse, die avond.

Maar eerst was er de officiële opening van het congres. Al bij de tweede plenaire sessie sloeg de schrik mij om het hart. Een middelbare heer, de tweelingbroer van Rudi Dutschke denk ik, mompelde door zijn baard en op geitewollen sandalen dat die rechtse goorlappen in Deutschland nu toch eens moesten afknokken met die zwakzinnige neofascistische gezondheidspraatjes. Nu ben ik enigzins bekend met de Bondsrepubliekse gezondheidszorg, en hoewel erkend moet worden dat geen enkele artsenclub zo hiërarchisch, autoriteits-gevoelig en ondemocratisch is als de Deutsche Aertztekammer, vond ik dat hier een ton werd geraakt die de musique wel érg vals deed klinken.

Het conferentiediner bestond uit Wurst und Bier, wat het gerenommeerde internationale gezelschap ietwat uit haar evenwicht bracht (ex-WHO-baas Mahler had net daarvoor beweerd 'dass es mal eins abgelaufen muss sein mit die vesse Wurst, so schlecht für die Gesundheit'). Ik kneep er tussenuit, óp naar Begine.

'Beer, please,' bestelde ik. 'Hier nur Frauen,' antwoordde de barvrouw. Verbaasd keek ik om mij heen of er stiekem een man achter mij aan was binnengeslopen. 'Hee, du! Nur Frauen!' commandeerde de wolvin. Ik sloeg mijn blik binnenwaarts, naar beneden, maar nee: ik was nog steeds een doodnormale Hollandse vrouw. De tapster zette twee vingers aan haar mond en floot. Achter uit het multiculturele etablissement kwamen drie in leer gehulde dames, stevige petten op het korte blonde haar. Met enig geweld traptten ze me de tent uit.

Wat is de les die we hieruit moeten leren? Ik weet het niet. Het was een verwarrend bezoek. Omdat het in Duitsland was, schreef ik het ongemak aanvankelijk toe aan de Herrenvolkse aard. Zoiets is mij in Nederland althans nooit overkomen. Wie wél?

Eva

Op de Sint Pietersberg (foto Franco Gori)

DE THERAPEUTISCHE BERG

*"Wetste nog, op d'n Sint-Pietersberreg?
Toen veer laoge te vrijie in 't graas
Kind, wat had iech 't toen èrreg
Diech heels neet op, diech gaofs mèr gaas"*

Johnny Blenco

bericht uit Maastricht

Hoe ziet de ideale stad eruit? Ik hanteer, met betrekking tot West-Europese steden, drie "randvoorwaarden".

Ten eerste moet een stad aan weerskanten van een brede rivier liggen. Onder "een brede rivier" versta ik: minimaal vijftig meter. De Spree en de Isar zijn echt te smal; Berlijn en München vallen bijgevolg af. Ik zou zeggen: de Arno ter hoogte van Florence, dat is de ondergrens. Met "aan weerskanten" bedoel ik dat aan beide oevers een substantieel deel van de stad dient te liggen. Om die reden vallen Amsterdam, Antwerpen en Keulen af: de oude kern ligt in haar geheel aan één kant van de rivier; aan de overkant bevindt zich niet veel meer dan een galgeveld (vroeger) of een nieuwbouwwijk (nu).

Ten tweede dient er in genoemde brede rivier een zijriviertje uit te monden - en wel in het hart van de stad. Daarom vallen Florence en Lyon af; bij de Arno voegt zich, ter hoogte van de Ponte Vecchio, niets noemenswaardigs op dit gebied; in het hart van Lyon komt weliswaar de Saône bij de Rhône, maar die eerste is zelf een brede rivier.

Het zijriviertje mag wél geheel of gedeeltelijk overkluisd zijn, zoals de Fleet in Londen en de Bièvre in Parijs. Ooit stroomden die twee onder de vrije hemel; in Dickens' *Pickwick Papers* kan men lezen hoe de Londenaren hun was deden in de Fleet en Huysmans heeft een prachtig boekje geschreven over de Bièvre in zijn nadagen van openluchtriviertje.

Ten derde moet een stad ergens aan de rand een heuvel of berg hebben. Geen zeven, zoals Rome, maar één. Een gaaf voorbeeld is de Montjuich bij Barcelona (maar die stad ligt aan de zee in plaats van aan een rivier). Opnieuw voldoen ook hier de hoofdsteden van Engeland en Frankrijk. Londen heeft Hampstead en Parijs natuurlijk de Montmartre, ofwel "La Butte" - de bult.

Een stad die niet door een brede rivier in tweeën wordt gesneden, heeft iets bedompts; daar waait geen frisse wind van teer en vis doorheen. Denk aan aan Brussel of Madrid en aan de Brusselaars en Madrilenen. Een stad zonder zijriviertje heeft geen bestaansreden: de stad kon net zo goed een kilometer verderop liggen. Haar inwoners beseffen die toevalligheid en gaan zich ongelukkig voelen. Maar een stad zonder heuvel is pas ècht desastreus voor het psychisch welbevinden van de stedelingen. Zonder een heuvel in de buurt, die je kan beklimmen en die je een fraai uitzicht op de stad schenkt, kun je nooit eens afstand nemen van diezelfde stad. Altijd maar door de straatjes lopen en nooit eens het geheel van een natuurlijke hoogte kunnen betrachten, daar word je gek van.

Maastricht mag geen Londen of Parijs zijn, maar de stad voldoet met de Maas, de Jeker en de Sint-Pietersberg perfect aan de drie genoemde randvoorwaarden.

Over de botanische, faunistische, landschappelijke, archeologische en toeristische betekenis van de Sint-Pietersberg (en niet de Pietersberg, zoals veel import-Maastrichtenaren in hun hyperantipapisme zeggen) is al veel gezegd en geschreven. Op haar therapeutische betekenis is echter nog maar zelden publiekelijk gewezen. Een gunstige uitzondering is het hierboven geciteerde lied van de Maastrichtse zanger-componist Johnny Blenco, al belicht hij een ander aspect van de Sint-Pietersberg: die van oord van seksuele inwijding. Hoeveel procent van de tachtig generaties Maastrichtenaren zou op de Sint-Pietersberg zijn onschuld hebben verloren?

Vorige week dinsdag, 's avonds om half zes, aan de vooravond van de verkiezingen, was ik er weer aan toe. Mijn hoofd tolde om van de dagelijkse besognes. De achttuurdrukke in de Calvariestraat, de twaalfuurdrukke in de kantine, de halfzesdrukke op de Tongersestraat, de halfnegendrukke in de kinderkamers - en geen leuk wetenschappelijk congresje in het nabije verschiet. Ik wist wat me te doen stond. Ik begaf mij naar de voet van de Sint-Pietersberg.

Het beklimmen zelf doe ik altijd in kreeftegang, achterwaarts dus. Bij elke stap zie ik dan de huizen van de Luikerweg in de diepte wegzinken, en in ruil daarvoor komen de torens van Maastricht in beeld en daarna ook de blauwige heuvels rondom de stad. Een weldadige rust komt dan over me; ik heb afstand genomen, ik heb weer overzicht.

Ik wilde aanleggen bij mijn favoriete uitspanning, maar zag daar een bouwvier op het terras rondlopen. Ik besloot toen maar de andere uitspanning te nemen - een gelukkige keuze, achteraf.

Ik was er niet de enige. Toen ik het terras opliep, ontwaarde ik een sjiëk gekleed gezelschap, dat daar voornamelijk op z'n Noordlimburgs stond te praten en drinken. Op een gegeven moment kwam, uit de richting van de stad, een vliegtuigje aanronken, dat boven de berg een ruime draai maakte om weer recht naar het Vrijthof te kunnen opstomen. Een vrouw uit het gezelschap keek omhoog en las hardop de tekst die het vliegtuigje achter zich aansleepte.

"Stem Jos van Rey, lijst drie."

Ze hief haar wijnglas en riep uit:

"Jos, jong, proost! Dat je het morgen goed mag doen!"

Daarop bracht de rest van het gezelschap als één man het glas omhoog en zei in koor tegen de kleine zilveren vogel:

"Jos, jong, proost!"

Dat zette me aan het denken. Ik vroeg me af: zou Jos van Rey inderdaad zelf achter de stuurknuppel hebben gezeten? Na deze gedachte aanvankelijk als ridicuul te hebben verworpen, begon ik er meer en meer van overtuigd te raken dat het inderdaad "onze Jos" was die daar als een blauwe baron over de Limburgse steden, dorpen en heuvelen scheerde.

Niet omdat hij daarmee zijn voorkeurszetel persoonlijk meende te kunnen binnenhalen, want in zijn hart wist hij dat dat niet kon lukken, en ook niet omdat hij met een vliegtuig zonder problemen zijn geliefde 160 kilometer per uur kan halen, maar juist om dat soort kleingeestig geklets over snelheid en vrouwen niet meer te hoeven aan te horen.

Zoals ik de hoogte van de Sint-Pietersberg zoek om te bevrijden van de alledaagse zorgen van het leven in de middelgrote stad, zo kiest Jos van Rey voor het Limburgse luchtruim om verlost te worden van de kleinheid van zijn medemensen, met hun flauwe grapjes over Jos van Rey te Hard.

Die avond voor de verkiezingen herkende ik in Jos van Rey een gelijke ziel. Daarom heb ik niet op hem gestemd: ik wilde hem niet omlaag halen.

Ad van Iterson